

9

XLVIII. LETNIK
DECEMBER 1965

Lovec

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Vsebina

Ohranimo lovske običaje! — Vladimir Pleničar	258
Iz referatov VII. kongresa mednarodne zveze znanstvenikov s področja lovstva — Prof. dr. Stane Valentinčič	261
Po krvnem sledu velike divjadi — Dr. Janko Lavrič	264
Zakaj poginja srnjad v lovišču LD Dobrova — Prof. dr. Stane Valentinčič, Hinko Hribar	266
Moji jerebi — Ing. Mirko Šušteršič	268
Stepna kokoška ne spada v lovski zakon — Janez Gregori	270
Gams s Kunterja — Janko Perat	271
Jeleni — Vojko Podgornik	274
Bele mušice — Jožko Korpar	276
Divji lovci — strah lovišč — Jože Kuntarič	276
Po lovskem svetu	278
Lovska razstava v Brnu, CSSR — Borut Stančič	278
Pridobivanje maralovih rogov v Rusiji in na Kitajskem — Srečko Lapaine	280
Iz lovskega oprtnika	282
Mladi pišejo	283
Iz lovske organizacije	284
Novi predpisi za lov v mejnem pasu	284
Jubilanti	286
Umrli	286
Lovska kinologija	287
Saljive	288

»LOVCA« Izdaja Lovska zveza Slovenije, Ljubljana, Zupančičeva 9, ki jo zastopa njen predsednik dr. Jože Benigar. — Uredniški odbor: Ivan Ferlež, Stefan Tauslg, Rastko Bradaškja. Odgovorni urednik Ivan Ferlež. Vse gradivo za objavo pošljajte Uredništvu Lovca, Ljubljana, Zupančičeva ul. 9 (soba 7), poštni predal 505, telefon 21-245. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Lovske družine plačujejo Lovski zvezi za vsakega svojega člana letni prispevek 2000 dinarjev, zato prejemaajo njihovi člani »Lovca« brezplačno. — Sicer je celoletna naročnina za »Lovca« 1800 dinarjev, posamezna številka 150 dinarjev, celoletna naročnina za tujino 2500 dinarjev. — Mail oglaš in objave: do 15 besed 300, od 15 do 25 besed 400, od 25 do 35 besed 500 dinarjev itd. Hkrati z naročilom jih je treba tudi plačati. — Cekovni račun Lovske zveze Slovenije: 600-14-608-25. — Tiskala in kličje izdelala Tiskarna »Jože Moskrnič« v Ljubljani

Kadrovska služba direkcije gozdno industrijskega podjetja (Šumsko industrijsko preduzeče) »Južni Kušaj« Zaječar

RAZPISUJE

na osnovi čl. 12, tč. a pravilnika o delovnih razmerjih podjetja — delovna mesta za:

1. nadzornika ograjenega lovišča (obore) muflonske divjadi v Vratni pri Jakuboveu blizu Negutina v Krajini;
2. oskrbnico doma s 6 ležišči in prehodne restavracije zaprtega tipa — prav tako v Vratni;
3. nadzornika lovišča z jelenjadjo, srnjadjo in drugo divjadjo v rajonu Deli Jovan, v istem kraju kakor pod 1;
4. oskrbnico doma lovskega tipa, kakor pod 2.

POGOJI

a) Kandidati pod točkama 1. in 3. morajo imeti šolo in naziv lovski tehnik ter najmanj 2 leti prakse pri delu v loviščih z veliko divjadjo.

b) Kot kandidati pod 2. in 4. pridejo v poštev tovarišice, zakonci kandidatov pod 1. in 3., vajeni posla v gospodinjstvu.

UGODNOSTI

— stanovanje, kurjava in razsvetljava brezplačna;

— osebni dohodek za nadzornika pod 1. in 3. od 50 000 din dalje, za delavko pod 2. in 4. — 40 000 din.

Delovna mesta ostanejo odprta po razpisu do zasedbe, prijave pa je s krajšim opisom dosedanjih služb poslati na zgoraj navedeni naslov do 25. decembra 1965.

Prodaj lovskega terierja, starega 20 mesecev. Edo Grabrijan, Ljubljana, Stari trg 3.

Kupim klešče za ulivanje svinčenih krogel za risanico kal. 9,3 in kal. 11. Rudolf Kores, Rošpoh 65, p. Kamnica pri Mariboru.

L o v e c

XLVIII. LETNIK ŠT. 9 DECEMBER 1965

GLASILO LOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

Foto I. Napotnik

Spremljevalec ponudi uplenitelju z levico na svojem klobuku s krvjo uplenjene velike divjadi orošeno vejico s čestitko: lovski blagor. Uplenitelj si zatakne vejico na desno stran klobuka, seže v roko spremljevalcu in se mu zahvali. Lovca imata puški na levi rami! Foto VI. Pleničar

Ohranimo lovske običaje!

Vladimir Pleničar

V lepoti narave je poezija našega lovca. Z njo utriplje in živi srce, povezano z lovskimi tovariši in lovsko tradicijo, ki prehaja iz roda v rod. Pravi lovci goje ljubezen do starih lovskih običajev in jih ob vsaki priložnosti presajajo v mlada lovška srca. Iz slehernega lovskega običaja diha ljubezen do lova, do lovške tovarišije. Med lovci nikoli ne manjka zbadljivk, ki nujno spadajo med lovske šege. Kljub temu ni zamere in užaljenosti, ker je v teh dobronamernih zbadljivkah nekaj lepega, razigranega in očarljivega. Hudomušnosti je med lovci dovolj in kadar se med seboj »sporeko«, se kmalu zopet pobotajo z veselo in dobrodušno besedo. Šaljiva beseda je značilna za lovsko življenje in vesela vedra osnova našega lova se izraža in odraža v lovskih šegah in navadah. Originalne lovske običaje so izročali naši pradedje po ustnem izročilu na-

slednjim lovskim rodovom. Te šege in navade so se s časom ukoreninile in postale značilne za slovenskega lovca. Lovska družba (družina) je bila in je še tista celica, iz katere so izhajali in v kateri se ohranjajo lovske običaji, ki dihalo zdravo lovsko poezijo. Odtod se širijo in prepajajo slehernega lovca. Vedno pa so in ostanejo najlepši v preprosti domačnosti lovskega življenja. Spomini na davnino so zamegljeni, v lovski družbi pa so ohranjeni in ob vsaki priložnosti stopajo v zavest ter se v lovskem razpoloženju obnavljajo in prerajajo.

Slovenski lovske običaji, ki segajo v davnino, mnogo povedo o razpoloženjih in navadah lovcev. Po veliki večini spadajo docela v življenjski krog lovcev in se uvrščajo v kulturno skupino tipične lovske folklore, tako kakor npr. narodna pesem, pravljice in druga ljudska izročila. V sebi hranijo predvsem najprisrčnejše čustvovanje pristnega lovskega življenja. Namen in pomen teh običajev v lovski kulturi sta prav različna: običaji so mogli nastati kot spomin na pomembnejše lovske dogodke ali iz zunanjih povodov, ki so pospeševali gojitev lovskih družb.

Lovske običaji so deloma tudi nekak kažipot v lovsko skupnost. Koliko tople in prisrčne poezije

je v tej skupnosti, kjer se goje stare lovske šege in navade.

Če hočemo razumeti lovske rodove skozi stoletja, se je treba poglobiti v stare lovske zapiske, da spoznamo in razumemo tedanje lovske nazore in iz teh izvirajoče lovske navade, način lova itd. S te strani so nam stari lovski običaji dragocene kulturne ostaline za razumevanje preteklih dob. Iz porumenelih listov zgodovine ožive mnoge plemenite in lepe poteze tedanjih lovskih značajev, ki jih danes le poredko srečamo med lovci. Lov je otrok svojega časa, ki je poln zanimivosti za spoznavanje takratne dobe.

Mnogi slovenski lovski pisci so že z mojstrsko besedo v naših lovskih revijah in knjigah opisali pomen in lepoto starih lovskih šeg in običajev. Tako se vrstijo običaji in tudi obredi za najrazličnejše priložnosti v življenju lovca: o skrbi za živali, o ravnanju z orožjem, o lovskih dolžnostih in pravicah, o lovskem pozdravu, o preprostem in vendar toliko cenjenem lovskem odlikovanju z zeleno vejico, o zadnjem pogonu, o lovski latinščini, o lovskem krstu itd. Ne mislim tu snov izčrpno obdelati, marveč le opozoriti na vsestransko njeno pestrost in dati pobude za pravilno lovsko izživljanje. Iz vsakega takega običaja veje zdrav lovski duh, ki je očarljiv in vedno privlačen.

V sklopu starih lovskih običajev bodimo pozorni tudi na ohranitev starih lovskih trofejev, orožja, slik, lovskih rogov, znamenj, odlikovanj pa tudi pesmi, pravljič, starih lovskih dnevnikov in zapisnikov in sploh vsega, kar je v zvezi z lovsko kulturo in folkloro. »Narod naš dokazuje hrani.« Tudi lovci jih z ljubeznijo pa tudi z ljubosumnostjo varujemo pred uničenjem, izmaličenjem in pozabljenjem. Zato, lovci, poizvedujte o vsem in zbirajte ter hranite v svojih lovskih družinah vse, kar je zgodovinsko zanimivega z vašega lovskega področja.

Stari lovski običaji in navade so del lovske kulturne miselnosti. Zaradi zanimivosti in privlačnosti moramo te običaje ohranjevati in obnavljati, saj hranijo toliko dragocenih spominov na lovsko življenje naših prednikov. Posebno lovske družine bi bile dolžne skrbeti, da ne zapadejo v pozabo. In kadar uporabljamo te običaje, naj velja načelo, da jih je treba uporabljati v takih pristnih, prvotnih oblikah, v kakršnih so nastali. Vrnitev k nekdanjim starim, lepim lovskim navadam bi dala našim lovskim družinam pravo ljubezen in spoštovanje do lova. Nekateri naši lovski običaji so narodoslovno tako zanimivi, da so vredni pozornosti vseh lovcev in znanstvenih proučevanj.

Današnje lovske družine skrbje za vzgojo dobrih in zavednih lovcev v času in razmerah, ki so lovcu bolj kot kdaj naklonjene in ki so daleč od preprostega lova. Vendar je tudi današnja lovska vzgoja prepletena s starimi lovsкими običaji, ki dajejo pomen in veljavo tudi sodobnemu lovu.

Na brakadah poje lovski rog

Foto S. Lenardič

Najbolj razširjen običaj med lovci je njihov tradicionalni krst. Izvaja se sicer na razne načine, toda v bistvu zasleduje staro lovsko vzgojo novincev s tremi udarci: »za lovsko čast in poštenje, za domovine rešenje in za puške pravično nošenje.« Prav je, da se taki krsti izvrše v vselem razpoloženju z zdravim lovskim humorjem. Toda nikdar se ta častitljivi lovski obred ne bi smel prevreči s surovo burko, kajti od šaljivega pristnega lovskega humorja do neokusne burke, ki jemlje ugled in veljavo lovcem in lovstvu, je le korak.

O »zeleni vejici« (vršič iglavca, hrasta, jelše ali ruševnega grma) je bilo že mnogo zapisanega. Ima različne pomene in se različno uporablja. Preprosta je v svoji simboliki in naravna, kakor bi moralo biti življenje pravega lovca. Vendar je polna prirodne lepote.

Zelena vejica za klobukom je lovcu stanovski znak, znak plemenitega lovskega plena, lovskega odlikovanja, znamenje na krvnem sledu divjadi, pripomoček za sporazumevanje med lovci, kaži-pot v neznanem lovišču, počastitev umrlega tovariša, zadnji grižljaj uplenjeni divjadi, pa tudi dragocen spomin na uspešen in prijeten lov, priložena lovskega dnevnika ali pridjana trofeji.

Lovski krst v LD Vodice

Foto VI. Pleničar

Lovski pozdrav izraža spoštovanje, simpatijo ali pa prijateljstvo tovariša. Kadar pa lovci pozdravljamo, storimo to od srca, neprisiljeno. Običaj je, da se vsi lovci, poznani in nepoznani, med seboj glasno pozdravljamo z »lovski zdravo«, »dober pogled«, »veliko ognja«, »lovski blagor« in podobno, kakor je pač primerno okolici na lovu, na poti ali doma. S podajanjem in stiskanjem rok izrazimo lovskemu tovarišu svoje prijateljstvo in tovariško razumevanje.

Zelo star običaj je uporaba lovskega roga na večjih lovih in brakadah, ki pa danes žal prihaja iz navade. Znaki z rogom na večjih lovih služijo sporazumevanju na daljavo, kakor npr. za pričetek in konec lova, za prekinitev in nadaljevanje lova, navodila gonjačem za njihovo gibanje v pogonu, poziv lovcem na zbor. Poleg tega dviga lovski rog razpoloženje lovcev in psov, pa tudi romantiko lova. Glas lovskega roga oznani ob odprtem grobu tudi slovo od umrlega tovariša. Lovski rog spada med častitljive lovске rekvizite kakor lovsko orožje in velja kot simbol lovca.

»Lovski ropot« razlagajo narodopisci kot znak lovskega veselja. Ta se priredi navadno na čast »novopečenemu« lovcu, na čast odličnemu lovskemu gostu ali članu lovске družine, ob kakem njegovem pomembnem življenjskem dogodku, pa tudi za boljše razpoloženje lovске družbe, zbrane po končanem lovu ob ognju ali v lovski koči.

Veselo razpoloženje je lovcu tako potrebno kakor gozdni ali gorski zrak. Brez veselja in ugodja ni lova. Naši stari lovci so vzbujali v nas pravo veselje na »zadnjem pogonu«. Tudi mi vzgajamo po tem izročilu naš naraščaj, učimo ga vedre šegavosti v lovskem življenju in izpolnjevanja lovskih dolžnosti, za dvig in poplemenitenje lovstva in iskrenega lovskega tovarištva. V lovski koči, če té ni pa ob ognju v gozdu ali v krčmi, se po končanem lovu zbero lovci k »zadnjemu pogonu« ob čaši vina, kjer pride do izraza »lovska latinščina«, napitnice, »lovski ropoti«, kjer se pojó lovске in narodne pesmi itd. Na takih in podobnih lovskih prireditvah in zaba-

vah se po starem običaju drži čašo v levi roki. Zakaj, ne vem, morda zaradi srčne strani. Je pač lovsko izročilo, ki ga velja ohraniti.

Ne smemo biti krivični, če bi trdili, da je »lovska latinščina« med lovci neznačajna razvada. Ne smemo namreč ocenjevati »lovске latinščine« kot nečastno laž, kakor to delajo nepoučeni in nasprotniki lova. To so zgolj izmišljena pa tudi v jedru resnična dovtipna pripovedovanja lovskih dogodkov. Lovska latinščina ali lovске šale pa morajo biti seveda duhovite, tako da že iz njihove vsebine lahko povzamemo, da so daleč od one namerne laži, ki zastira pot resnici in poštenega človeka žali. Duhovita lovska latinščina kot stara lovska navada je v vsaki veseli lovski družbi dobrodošla in tudi z moralnega stališča kot šala vedno upravičena. Pravi lovec pa v svojem besednem zakladu ne pozna besede »laž« in se je kot kulturne in plemenit človek tudi nikdar ne poslužuje.

Po starem lovskem običaju si lovci radi krase lovski klobuk s trofejami kakor so npr. gamsov čop, krivci, jerebova podrepnica, podrepnica velikega petelina, krivčki racakov, kljunačeve sulčice, krajčki (podočniki) jelenov, letalna peresa ujed, znaki lovskih in kinoloških organizacij itd. Tudi ta navada je narodopisno vredna pozornosti raziskovalcev.

K lovskim običajem spada tudi lovski kroj. Naš lovski kroj je tradicionalna rjava ali zelena lovska obleka z našivki in gumbi iz roževine. Toda pri lovski obleki često pretiravajo z zelenimi našivki. Lovec, ki da v delo lovsko obleko, naj opozori krojača na opis in sliko našega lovskega kroja v »Lovcu«, letnik 1953, stran 556, ali v Lovskem koledarju 1958. Značilne so tudi hlače iz irhovine, lovске torbe, okrašene z lisičjimi ali zajčjimi tačkami ali srnjimi parkeljci.

Običajno so shajališče lovcev lovске kočе. Lovске kočе in domovi so varno pristanišče za počitek po lovih in sestanke s tovariši, pa tudi za oddih po napornem delu. Naravno je, da si vsak lovec skuša tudi doma ustvariti lovsko sobo ali vsaj lovski kotiček, ki ga krase lastne lovске trofeje kot pomniki lovskih doživljajev, ki jih ob tihih večerih vedno znova čarajo lovcu v vsej prelesti. Po lovskem običaju položimo lovino po končanem lovu po redu in veljavnosti plena od leve proti desni, z desno platjo divjadi na tleh, z glavo obrnjeno od lovcev. Iz spoštovanja do mrtve živali lovec ne sme nikoli stopati čeznjo in jo mora za pregled lovine položiti na svoje mesto v čim naravnejši obliki, ne sključeno in razmršeno. Lovec izkaže divjadi zadnjo čast s tem, da položi nanjo zeleno vejico z vrhno stranjo proti dlaki na plečih, veliki divjadi pa v gobček oz. kljun vtakne tudi vejico kot »zadnji grižljaj«.

Lovec, ki spoštuje stare običaje in se zaveda nevarnosti strelnega orožja, ne bo odložil puške na tla, če je ne more obesiti na vejo, ampak jo položi na svoj lovski klobuk ali na nahrbtnik tako,

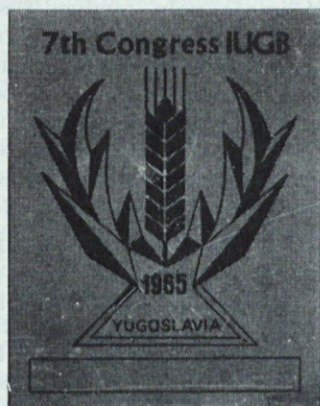

da je cev puške obrnjena v nasprotno smer od zbranih lovcev.

Kulturen lovec ne more biti ošaben, ujedljiv in naduto čemeran. Miren in dober pogled ter vedno dostojno vedenje so znak pravega lovca, ki velja zanj povsod v življenju, v družbi. Lovci ohranijo tako na lovu kakor v ostalem življenju v najbolj težkih okoliščinah mirno kri in jasen pogled. Živimo pač od uspehov in porazov. Možatost in pravilen nastop sta pogoj za uspeh. Ako torej želimo biti res pravi lovci, ki so povsod dobrodošli in prijetni, moramo poznati in spoštovati stare običaje in lepo lovsko vedenje.

Pogosto ostanejo stari običaji v spominu osivelega lovca, da podoživlja svojo mladost z vso pristrčnostjo in toploto.

Predaleč bi zašel, če bi se hotel razpisati o vseh lovskih običajih, šegah in navadah. V tem zapisu sem hotel zgolj opozoriti na lepe lovske običaje, ki gredo v več naših lovskih družinah v pozabo, z željo, da jih zopet vpeljemo v lovsko življenje, ki bo s tem postalo pestrejšje in zanimivejše.

Iz referatov VII. kongresa mednarodne zveze znanstvenikov s področja lovstva

Kakor je »Lovec« že poročal, se je septembra vršil v Beogradu in Ljubljani VII. kongres mednarodne zveze znanstvenikov s področja lovstva (angl. kratica IUGB). Na njem so številni znanstveni in strokovni delavci z vsega sveta, ki delajo na področju lovstva, govorili o rezultatih in dosežkih svojega dela. Vsak dan prihajajo njihove izjave in zahvale našim organizatorjem za zelo uspešno in dobro organizacijo kongresa. Mi se jim bomo skušali odolžiti s tem, da bomo v našem glasilu prikazali njihove referate oziroma izvlečke iz referatov, ki naj jih predvsem spozna naša široka lovška javnost. Ti referati govorijo o lovstvu v raznih deželah sveta in o dognanjih raznih raziskav in opažanj, ki bi jih lahko uporabili v naši stvarnosti. Prikaze teh referatov bo v seriji člankov podal prof. dr. Stane Valentinčič, eden organizatorjev in sekretar VII. kongresa IUGB, ki se je udeležil tudi vseh dosedanjih 6 kongresov organizacije v raznih deželah Evrope.

Uredništvo

Referati slovenskih avtorjev

Menim, da je prav, če pričnemo z referati slovenskih avtorjev. S tem jim damo priznanje za njihov delež — saj so iz naše male dežele na tem kongresu poročali kar trije — po drugi strani pa je tematika njihovih referatov nam gotovo najbližja in zato tudi najbolj aktualna.

Inž. Anton Simonič je v svojem referatu »**Ekologija jelena v Sloveniji**«, poslušujoč se fitocenoloških proučevanj in obstoječih fitocenoloških kart, pričel sistematično iskati korelacije med tistim, kar imenujemo okolje ali rastišče in med kvaliteto jelenjadi. Njegova analiza nam kaže, da imamo v Sloveniji 3 glavna, med seboj ločena nahajališča jelenjadi, v katerih živi dednostno sicer različna jelenjad, ki pa se je v teku desetletij izoblikovala v vsakem od teh nahajališč v specifičen tip. Ta 3 nahajališča so: razsežno območje med Snežnikom (na Notranjskem) in Kočevjem, Karavanke in Kamniške planine ter Pohorje. Avtor je zbral teže 10 najtežjih iztrebljenih jelenov z vsakega teh območij (snežniške jelene prikaže posebej) in našel, da so se le-te gibale tako-le:

	Najlažji	Najtežji	Povprečje za deset jelenov
Kočevje	177 kg	195 kg	184 kg
Snežnik	150 kg	165 kg	155 kg
Karavanke — Kamn. pl.	120 kg	160 kg	137 kg
Pohorje	78 kg	171 kg	114 kg

Teže 10 najtežjih rogovij z vsakega teh območij (za Pohorje jih je zbral le 6) pa so naslednje:

	Najlažji	Najtežji	Povprečje
Kočevje	7,15 kg	9, 0 kg	7,8 kg
Snežnik	6,70 kg	8,58 kg	7,2 kg
Karavanke — Kamn. pl.	4,80 kg	6,70 kg	5,7 kg
Pohorje	2,70 kg	7,00 kg	4,3 kg

V sklepu avtor pravi, da »se na jelenjadi prav gotovo odraža ves kompleks faktorjev, ki tvorijo njeno okolje, tako naravni kot tisti, ki jih ustvarja človek. Čim bolj so izraziti ti poslednji, tem negativnejši je odraz jelenjadi na okolje. Težko je odgovoriti na vprašanje, kateri izmed naravnih faktorjev igra pri tem odločilno vlogo. Vsiljuje se nam misel, da je v tem kompleksu faktorjev okolja odločilen in primaren odnos konkretne rastlinske združbe in jelenjadi. Naravna rastlinska združba — asociacija — predstavlja rezultanto znatnega dela faktorjev okolja

(klime, geološke podlage, tal), ki preko nje kot skupnega izraza delujejo direktno na jelenjad. Čim bolj je združba ohranila prvotno obliko in čim bolj jelenjad v njej živi v skladu z naravnimi zakoni, tem jasnejši je ta odnos. Posegi človeka v rastlinsko združbo, s katerimi spreminja njen sestav (način obnove gozdov, uvajanje monokultur) in posegi v stalež jelenjadi (nepravilen odstrel, nepravilna sestava staleža, nepravilno krmljenje) pa ta odnos zamegljujejo. Da bi ta odnos nedvomno dokazali, bi bilo potrebno v daljšem razdobju zbirati podatke o kvaliteti jelenjami in njenih življenjskih pojavih v okviru posameznih rastlinskih asociacij, ob upoštevanju ostalih odločilnih faktorjev, ki lahko vplivajo na ta odnos. Z razčiščenjem tega odnosa bi lahko precej pripomogli k rešitvi vprašanja, kako v skladiti obstoj jelenjadi v gospodarskem gozdu z zahtevami sodobnega gozdnega gospodarstva«.

Lado Švigelj je v referatu »Vpliv medveda in volka na intenzivno gojitev parkljaste divjadi« podal s področja, ki ga iz lastne dolgoletne prakse dobro pozna in obvlada, zelo interesanten prikaz, tem bolj interesanten še zato, ker je večina udeležencev kongresa prišla iz dežel, kjer so velike zveri že zdavnaj zatrte in kjer ni več njihovega naravnega vpliva na ostalo divjad. Glavne misli njegovega referata so: Medved in volk sta prastara prebivalca razsežnih kočevskih gozdov. Tu sta živela — in še živita — skupaj z ostalo divjadjo, ki sta jo v teku stoletij stalno decimirala, vendar se je ohranila do dandanes. Vpliv teh velikih zveri — tudi ris je tedaj tod še živel — je bil v času pred nekaj stoletji, ko še ni mogoče govoriti o lovskem gospodarjenju, vsaj ne o intenzivnem, za ostalo divjad odločilen. Odločilen pa je bil v dveh smereh — te zveri so vršile kruto, vendar odlično naravno selekcijo rastlinojede divjadi, njihov stalež pa so držale zelo na kratko. Če se ozremo po statistikah izpred 150 let in jih primerjamo z današnjimi, vidimo, da je bil povprečni letni odstrel naslednji:

Divjad	Pred 150 leti	Danes
Jelenjad	1,6	100
Srnjad	0,8	400
Divji prašič	—	120
Medved	1,7	12
Volk	5,6	—

Vidimo torej, da se je odnos med zvermi in rastlinojedo divjadjo v temelju spremenil, odkar je človek močno posegel v naravno biocenozo in pričel intenzivno gojiti divjad. Seveda je poleg dobrih posledic za divjad imel ta njegov poseg tudi določene slabše; plemenita divjad se je močno

razmnožila, postala je šibkejša, lahko je celo govoriti o njeni degeneraciji.

Medved, ki je v kočevskih gozdovih avtohton, se je novim pogojem kar dobro prilagodil. Navadil se je na nemir, ki ga povzroča človek s svojo motorizacijo, navadil se je na motorno žago, na motorna vozila in ostalo.

Kot vsejed pobira medved tudi poginulo divjad in s tem vrši neke vrste sanitarno službo, ki je koristna. Poleg tega pa tu in tam preseneti vodečo svinjo in ji pobere kakega mladiča, zlasti pa pobira mladiče srnjadi. Dobro ve za kraje, kjer srne spomladi polegajo svoje mladiče. Lovci so ga že dostikrat opazovali, kako je sistematično preiskoval grmovja ob košenicah, videli pa so že tudi, kako je presledil srno, ki je pravkar storila in po njenem sledu prišel do njenih mladičev. Vendar, kot zaključuje avtor, te škode na srnjadi nimajo katastrofalnega vpliva na srnjad ali pa vsaj niso večje, kot jih povzročajo lisice. Na jelenjadi medved ne dela škode, pač pa preseneti prenekaterega jazbeca, ki je počasnejši od njega, zato se mu ta pridno in kjer more umika.

Kočevski gozdovi imajo poln medvedji stalež; čeprav so v preteklih letih odstreljevali zelo malo medvedov, se njihov stalež ni povečal, ampak se je višek medvedov odseljeval. Tudi odstrel zadnjih let še ni tolikšen, kot je letni prirastek in medved se iz Kočevske še širi. V takih pogojih, kot jih medvedu nudijo kočevski gozdovi, je mogoče računati na 1000 ha gozda 1 do 1,2 medveda.

Volku ni mesta v lovišču z intenzivno gojitvijo parkljaste divjadi, pravi avtor. Ko je pred dobrim desetletjem še živel na Kočevskem precej volkov, so lovci letno našli na stotine raztrgane parkljaste divjadi — koliko pa je niso našli! Volk se namreč popolnoma razlikuje od medveda po tem, da mori, četudi ni lačen in pomori, kolikor le more — ne da bi se plena dotaknil, če ni lačen. Njegov življenjski prostor je tudi mnogo večji in se lahko ceni na najmanj 100 000 ha. V eni noči volk lahko preteče tudi po 100 km. S sistematičnim zasledovanjem in lovom so na Kočevskem volka iztrebili in se sedaj le od časa do časa priklati kak volk v njihova lovišča od drugod. Zato tudi škoda po njem na divjadi ni znatna. Četudi je volk vršil na divjadi določeno pozitivno selekcijo, v sedanjih pogojih te njegove vloge ni mogoče upoštevati, ne samo zato, ker je današnja populacijska gostota parkljaste divjadi neprimerno večja kot v pogojih naravne biocenoze — in bi bila tedaj gospodarska škoda po volku zelo občutna — ampak je tudi današnja divjad že v določeni meri pomehkužena in postane žrtev volka, tako šibka kakor tudi močna; njegova selekcijska vloga tedaj v nobenem primeru ne bi prišla do izraza. Zato volk v intenzivna gojitvena lovišča ne spada — končuje Švigelj svoja izvajanja.

Biolog Janez Čop je v referatu »Vpliv premene kmetijske proizvodnje na malo divjad« načel zelo

pomemben in za naše lovstvo pereč problem. Po njegovem je v zadnjih desetletjih prišlo tudi pri nas do bistvene premene kmetijske proizvodnje, kar se na mali divjadi odraža negativno, zlasti na jerebici. Do minule vojne in še nekaj časa po njej je pri nas kmetijska proizvodnja tekla po starem. Kmečka posestva so bila majhna, kmetijska proizvodnja pa razdrobljena, saj je vsak kmet zase prideloval vse ali vsaj dosti vrst kultur. Zavaljo tega so bile posamezne kulture zasejane na majhnih površinah in ker so bile posejane druga poleg druge ter tudi časovno zaporedno, ni bilo polje nikoli golo. Poleg požete njive žita je bila njiva krompirja ali detelje in tako dalje v izmeni. Obdelava polja je bila ročna ali pa s konjsko ali celo volovsko vprego. Seno in deteljo so kosili kasneje, ker je kmet čakal lepega vremena; dostikrat je bila košnja šele sredi junija. Agrokemična sredstva se niso dosti uporabljala. Tako okolje je bilo idealno za obstanek in razvoj male divjadi. Na polju je bila vedno kaka vrsta hrane, pozimi ozimina, tako je bilo tudi kritja dovolj, zlasti še, ker so bile parcele dostikrat omejene z živimi mejami ali pa so bila polja prepletana z gozdiči. Ročna obdelava in spravljanje pridelkov ter pozna košnja so omogočali samicam uspešno valjenje in izpeljavo gnezd.

Družbeno organizirano kmetijsko pridelovanje zadnjih deset let pa je v tako idealno rastišče za malo divjad vneslo bistvene spremembe. Hitri traktor je izpodrinil počasnejšega konja ali vola, strojna obdelava in spravilo sta zamenjala ročno delo. Vse to pa je zahtevalo velike površine monokultur, ker se sicer mehanizacija ne izplača. Znanost je ugotovila, da sta rano košena detelja ali seno mnogo hranljivejša in da po sodobnem načinu sušenja tudi spravilo ni več tako zelo vezano na sončno vreme, da košnja ne bi mogla biti izvršena v času, ko samice še valijo. Če k temu dodamo še krčivte remiz in remizic, mnogo večjo in raznovrstno uporabo agrokemičnih in drugih kemičnih sredstev, imamo pred seboj izrazito in bistveno premeno v načinu kmetijskega pridelovanja. Vse to se negativno odraža na staležu male divjadi.

V nadaljnjem daje avtor tri primere premene kmetijskega pridelovanja v raznih krajih Slovenije in njegov vpliv na malo divjad.

V Savinjski dolini se je spremenilo hmeljarsko pridelovanje, kar negativno deluje na pernatost divjad na področju okrog 7500 ha. Prej so tam hmelj pridelovali na hmeljevkah, visokih letvah in sicer tako, da so ga ročno obdelovali. Sprememba hmeljarjenja v zadnjih 10 letih je bila v tem, da so povečini hmeljevke zamenjali z navpičnimi in vodoravnimi žicami, na katere se hmelj ovija. Ob tej mreži navpičnih in vodoravnih žic se perjad množično ubija. Poleg tega jo del uniči ali prežene še strojna obdelava in rezultat takega pridelovanja je, da je odstrel

zajcev iz prejšnjih let od 2400 in jerebic od 1400 upadel na 700 zajcev in skoraj nič jerebic. Na menceškem polju, v lovišču LD Mengeš, so pred 5 leti na približno 1500 ha nastale podobne radikalne spremene glede poljščin. Do leta 1960 se je povprečna velikost njiv gibala med 0,3 in 0,5 ha, največje med njimi so merile 1 ha. Na teh njivicah so pridelovali skoraj vse vrste poljskih pridelkov. Med njivami so ležali travniki, gozdiči, žive meje ipd. Z ekološke plati so bili za malo divjad, če ne štejemo nekoliko manj primerne klime, življenjski pogoji dobri. V omenjeni lovski družini je bil leta 1959 odstrel: 264 zajcev, 168 fazanov in 350 jerebic. Leta 1960 je družbeno posestvo prevzelo omenjene površine in je bilo na njih poljedelsko pridelovanje temeljito spremenjeno. Večina gozdičev in drugih remiz je bila skrčena, oblikovane so bile njive po več 10 ha in zasejane zgolj z žitaricami, z moderno kmetijsko mehanizacijo in kemizacijo. Po tej premeni se je stalež zajcev precej zmanjšal, vendar še daleč ne tako kakor stalež jerebic. Leta 1961 je bil odstrel 164, leto kasneje pa le še 20 in naslednje leto 10 jerebic. Toda lovska družina, ki na teh površinah lovsko gospodari, je našla izhod iz takih razmer. Pričeli so namreč ob košnji reševati gnezda, kupili so majhen inkubator in rešena jajca v njem valili. Pred zimo so jerebice odlovili in jih prezimili, spomladi pa zopet izpustili. Rezultat je bil, da so leta 1964 že zopet odstrelili 120 jerebic, letos pa so imeli že normalen stalež.

Končno navaja avtor še primer take premene kmetijskega pridelovanja, ki so bile v škodo kmetijstva. V nekaterih območjih Slovenskega primorja so iz raznih vzrokov prenehali obdelovati mnogo njiv in njivic. Te njive so se zarasle s plevelom, visoko travo in grmičjem in so tako nastali odlični tereni za zajca in fazana. Njihov stalež se je v zadnjih letih izredno dvignil, medtem ko pa je stalež jerebice, ki za svoje življenje zahteva obdelana polja, upadel. Verjetno je ta upad delno pripisati tudi občutni razmnožitvi fazana.

Omenjeni referati slovenskih avtorjev so bili torej zanimivi in za naše razmere aktualni.

(Se nadaljuje)

Po krvnem sledu velike divjadi

(Poglavje iz še ne izdanega priročnika o vzreji, vzgoji in šolanju psa)

(Nadaljevanje)

Dr. Janko Lavrič

Sledovi

Moj lovski in kinološki učitelj, pokojni dr. Ivan Lovrenčič, je vedno zagovarjal stališče, da mora pes spoznati sled tistih živih bitij, za katere je po svoji naravi namenjen. Lovski pes mora tedaj poznati sled svojega gospodarja, razlikovati sledove posameznih vrst živali in tudi posameznih živali. Pastirski, službeni in lavinski psi morajo razlikovati, kdaj so na sledu svojega gospodarja, kdaj neznanca, kdaj ponesrečenca itd. Pastirski pes mora poznati vonj živali svoje črede.

Vsako živo bitje ima samosvoj vonj (duh, dah)*, ki se razširja od njega, ko miruje, ko se pa premika, ga pušča za seboj. Vonj je lahko naraven ali umeten; zadnji je navadno močnejši, saj ga oddaja od sebe umetno odišavljeno (parfumi-rano) bitje; poseben duh povzroča npr. tudi človek, ki kadi; mogoče mu je lažje slediti kakor nekadilcu, posebno še, če med premikanjem kadi.

Nas zanima samo naravni duh; za bitjem, ki se premika, ostane njegov vonj v zraku in na zemlji; slednji je dvojen: duh na travi, na grmovju in na drevju, torej na višjih predmetih, in vonj na tleh.

* V lovskem izrazoslovju je sprejet izraz »dah«. — Ur.

Pes sledi živo bitje po sledu, ki ga navadno ne vidi, razen v snegu ali blatu. Sled pes poišče in se ga drži zato, ker diši, in to po bitju, ki mu sledi. Vonj npr. veže goniča ali sledarja tako, da ga izdelujeta in ostaneta na njem tudi po več ur, in ga izdelata, čeprav je starejši, tudi nekaj dni.

Vonj (duh) divjadi za psa gotovo ne more biti odbijajoč, ampak prijeten, vsekakor pa je vabljiv, ker bi sicer pes po njem ne sledil divjadi. Vonj v zraku je podoben brazdi, ki jo vidimo za čolnom, ko drči po vodni gladini; brazda je v začetku, prav pri čolnu, ozka, potem se pa venomer širi, s tem pa moč pojema; blizu čolna so valovi večji, polagoma pa se zmanjšujejo, dokler se popolnoma ne porazgube. — Pri vonju, ki ga pušča premikajoče se bitje, ne pride v poštev samo vodoravna brazda, kakršno opazimo pri čolnu, ampak gre tudi navzgor, navpično; prav tako, kakor se brazda širi in polagoma izgublja na svoji moči v vodoravni smeri, se vonj izgublja tudi navpik. Seveda vpliva na vonj tudi veter; če je vreme mirno, ostane duh dalj časa v zraku, če pa veje veter, se hitreje izgubi.

Kamor premikajoče se bitje stopi, potlači ali stre travo in mah, poškoduje zemljo, uniči ali rani tudi majhna bitja na in v tleh, ki jih človeška čutila večinoma ne zaznavajo. Na zemlji uničeni in poškodovani predmeti se s travo vred začno razkrajati, gniti, kar povzroča poseben vonj, ki se razlikuje od zdrave okolice. Sledove v zemlji more človek včasih tudi videti, npr. v blatu, v snegu, na močvirnatih tleh, v prahu in podobno; za kaj več pa človeška čutila odpovedo, zlasti jih človek ne more vohati, pač pa pes, ki ima voh bolj razvit. Seveda so sledovi v zemlji tem močnejši, čim težje je bitje, ki jih je povzročilo. Tudi

ploskev, ki jo bitje potlači in poškoduje, ko stopi na zemljo, je velike važnosti, pri čemer ne gre toliko za površino kakor za moč (intenzivnost); tako npr. človek pohodi večjo ploskev kakor katera koli vrsta naše divjadi; parklji so sicer manjši, združujejo pa več teže na manjši površini.

Tudi na travi, na grmovju in podobnem je bitje pustilo svoj duh, ko se je teh predmetov dotaknilo, se vanje obdrgnilo in mogoče celo pustilo na njih kak viden sled, npr. dlako, kri, in podobno.

Dokler je duh premikajočega se bitja v zraku, pravimo, da je sled topel (individualen = oseben); ko pa se vonj v zraku razgubi in ga zato pasji nos ne more več zaznati, ostane samo še v tleh; temu pravimo mrzel (specifičen, poseben) sled.

V tem priročniku nas zanima zlasti sled divjadi. Pri mali divjadi ne moremo delati razlike med toplim in mrzlim sledom, ker so razlike preneznatne; pač pa je večja razlika pri veliki divjadi. Topel sled ostane pri rednih vremenskih in tengerskih razmerah za srnjadjo nekako dve uri, za jelenjadjo pa okoli štiri ure.

Ko to vemo, skušamo lovskemu psu pokazati sledove tiste divjadi, s katero bo imel opravka; vsi lovski psi morajo poznati sled zajca; ptičarji in psi, s katerimi šarimo, naj spoznajo sledove perjadi, tudi vodne; jamarji sled roparic; goniči tudi sled lisice; psom, ki jih rabimo za delo po krvnem sledu obstreljene divjadi, sledove le-teh pokažemo. Vsi namreč vemo, da ima pes mnogo bolj razvit voh kakor človek; prav to je bilo verjetno odločilno, da je človek psa udomačil, torej zato, da bi mu pomagal tedaj, ko človeška čutila odpovedo.

Lovskega psa začnemo vaditi na zajca. Ko vodnik v lovišču opazi zajca, naj si dobro zapomni, kje se je zajec pasel, zlasti naj ima na umu, kam je krenil. Vodnik naj počaka, da zajec izgine, čez čas pa naj gre z navezanim psom do mesta, kjer se je zajec pasel. Tu psu pokaže sled in mu prigovarja »išči«; sledi naj navezanemu psu do tja, kjer je zajca nazadnje videl. Vodnika mora voditi pes, in ne narobe; če gre pes po sledu, naj ga vodnik hvali in mu še dalje prigovarja, da išče. Ko pa prideta do prostora, kjer je vodnik zajca nazadnje videl, naj psa še hvali, nato pa ga prime in prenese s sledu na drugo mesto, kjer nadaljujeta pot. Pes bo sicer silil po sledu naprej, a ker vodnik ne vé, kod je zajec šel, ko ga ni videl, naj z vajo raje preneha, ker psa ne more več nadzorovati, če sled drži. Zato ga prenese, in to vsaj 15 do 20 metrov vstran od sledu.

Psa prenesemo tako, da ga primemo z levo roko čez prsi za sprednjima nogama. Včasih so psa prenašali z desnico; ker pa pes hodi ob vodnikovi levi strani, naj bo na levici tudi pri prenašanju.

Če bi se pes pri sledenju ustavil, je to znak, da ima za to svoj vzrok. Zaradi šolanja je nujno, da vodnik stopi do njega in se sam prepriča, zakaj se je pes ustavil in psa pozove »pokaži«. Mogoče pes sam skloni glavo k tlom, sicer naj mu jo rahlo potisne navzdol vodnik, ki naj mesto pregleda in ugotovi, zakaj je pes obstal; mogoče je tam zajčji iztrebek, dlaka ali podobno. Če bi vodnik kaj takega opazil, naj psa pohvali in nagradi. Tako namreč pripravljamo psa, da pri delu po krvnem sledu pokaže kapljice krvi in druge vidne znake ranjene divjadi. Ko si z glasno gonečim psom na zajčjem sledu in želiš, da bi pes zajca gonil, se pripravi že vnaprej, da ga spustiš. To storiš šele potem, ko je pes že večkrat uspešno izvršil vajo po zajčjem sledu privezan. Seveda se moraš najprej prepričati, če je pes na pravem sledu in če sled drži; šele potem ga spusti in dokler te sliši, ga vzpodbujaj k iskanju s klici »išči«.

Če vadiš ptičarja ali šarivca, mu moraš na podoben način, kakor goniču pri zajcu, dati priložnost, da spozna sled, torej vonj poljske jerebice ali fazana; seveda ob primernem času psa odneseš s sledu, podobno, kakor si odnesel psa s sledu zajca.

Ob drugi priložnosti opaziš srnjad ali jelenjad, ki se pase. Če se odločiš, da boš psa vadil na vonj velike divjadi, ga preizkusi, vendar le tedaj, ko si opazil samo posamezno žival, ne pa več živali na istem mestu ali blizu skupaj. Pri spoznavanju velike divjadi mora biti pes vseskozi privezan in ga ne smemo nikoli spustiti. — Podobno kakor pri zajcu ali pri perjadi si moraš vtisniti v spomin mesto, kjer je žival bila, kam je šla in kje si jo nazadnje videl. Po preteku kake ure — čas čakanja se ravna po vremenskih razmerah — pelješ psa, navezanega na daljšem jermenu ali vrvici, na sled, mu ga pokažeš in pozoveš, da išče. Če vidiš, da je pes sled prijel in pravilno sledi, ga pohvali; skrajša imej psa bolj na kratkem, nato pa popuščaj jermen ali vrvico, vendar samo, če in dokler gre pes natančno po sledu. Če bi pes potegnil vstran, ga grajaj in potegni na pravi sled tako, da ga primeš prav pri ovratniku; tudi s to vajo nehaš tam, kjer si žival nazadnje videl. Tu se ustaviš in psa preneseš, podobno kakor pri zajcu.

Tudi v takih primerih menjaj kraj in vrsto divjadi, čas vmesnega čakanja pa daljšaj.

Pri tem delu vodnik pazi, da pes ostane vedno pri-tisti živali, ki jo je začel slediti, torej da ne presedla na sled druge živali. Če bi vodnik opazil, da je pes prijel sled druge živali iste vrste, mora psa prenesti na začetek in pri ponovitvi paziti, da pes ostane na istem sledu, torej da je, kakor pravimo, zvest prvotnemu sledu.

Opozorjam, da je veliko vodnikov, ki pravkar navedene preizkuse psa na veliko divjad odsvetuje, z utemeljitvijo, da psu-sledarju ni treba poznati individualnega sledu velike divjadi, češ

Prenos psa s sleda

da zdrave velike divjadi nikoli ne bo gonil, razen divjega prašiča.

Mlademu psu pokažemo tudi roparico, da preizkusimo njegovo ostrost. Ker navadno ni na voljo divjadi, ga seznanimo z mačko; vendar ga ne spustimo na prvo mačko, ki smo jo srečali na sprehodu ali v lovišču. Izkušeni vodniki priporočajo, da prvo mačko, s katero naj bi imel pes opravka, ustrelimo in spustimo psa na mrtvo žival. Sploh svetujem, naj se vodnikom z delom na roparico preveč ne mudi.

Tako moramo mlademu psu že v času vzgoje nuditi možnost, da spozna duh divjadi in vonj posameznih vrst divjadi.

Za boljše razumevanje nauka o sledovih naj navedem primer iz B. Sežunovih predavanj:

Mislimo si človeka, ki je bos, ima pa na eni rami obešene čevlje, na drugi pa nosi hodulje. Mož se začne premikati in hodi recimo 100 m bos, nato si obuje čevlje in nadaljuje pot 100 m obut, zadnjih 100 m pa prehodi na hoduljah. Vprašanje: V katerem delu te poti mu pes najlažje sledi po mrzlem sledu? Odgovor: Pes ima najlažje delo na zadnjem delu poti, ker je mož s hoduljami tla najbolj poškodoval; sled hodulj ima sicer majhno ploskev, hodulje pa so močno poškodovale zemljo; težje pa pes dela tam, kjer

se je človek premikal obut, kajti čevlji imajo sicer večjo ploskev, poškodbe tal pa niso tako močne; najtežje delo ima tam, kjer je človek hodil bos, kajti z bosimi nogami je tla najmanj poškodoval.

Sedaj nam je razumljivo, zakaj more delati pes po mrzlem sledu in zakaj izdeluje sled po preteku določenega časa bolj zanesljivo, in to vse do tedaj, dokler se duh na mrzlem sledu ne razgubi, kar pri navadnem vremenu traja tudi nekaj dni. Sedaj tudi vemo, zakaj se ne splača dajati psa na sled takoj po streli, in zakaj je treba z izdelovanjem sledu nekaj časa počakati. Če položimo umetni krvni sled, daje poseben vonj kri, s katero smo zaznamovali sled; na naravnem krvnem sledu se ranjena žival premika in ji pri tem bolj ali manj kaplja kri iz rane. Vemo pa tudi, da premikajoča se žival pušča za seboj sled, ki ostane dalj časa v zemlji in je ta sled včasih tudi človeškim očem viden. Pri polaganju umetnega sledu so to sledovi polagalca. Tako vodita psa po mrzlem sledu ranjene živali, ali po umetnem sledu, dva sledova: duh, ki ga daje razpadajoča kri, in duh, ki ga povzroča kemični proces razpadanja pohojenih stvari v zemlji in uničenih tal. Tako nam je sedaj tudi jasno, zakaj pes lahko sledi divjadi tudi tam, kjer ni več krvnih sledov, sledi torej divjadi, ki se ji je rana iz kakršnega koli razloga zaprla, po njenem mrzlem sledu.

(Se nadaljuje)

Zakaj poginja srnjad v lovišču LD Dobrova

Prof. dr. S. Valentinčič, Hinko Hribar

Inštitut za zoohigieno in patologijo divjih živali BF

Konec letošnjega maja se je Lovska družina Dobrova pri Ljubljani obrnila na naš inštitut s prošnjo, naj bi ji pomagali razjasniti problem številnih poginov srnjadi v njenem lovišču. Radi smo na to pristali in se dogovorili, da bodo v poskusne namene odstrelili 10 kosov srnjadi, predvsem tiste, ki bo izgledala sumljiva oziroma bolna in nam jo bodo poslali v preiskavo. V ta namen je LD Dobrova zaprosila in dobila odobritev za odstrel.

Lovišče LD Dobrova meri 3690 ha, od tega je za srnjad ustreznih 2450 ha površin. Lovišče je hribsko, od 300 do 1000 m nad morjem in precej reliefno. Med posameznimi hribi so močvirne doline in dolnice, po katerih tečejo številni potoki in potočki (Gradaščica, Bezenica, Široki potok, Mala voda, Prošca, Mačkov-Belški-Žirovniški graben). Prevladujejo gozdne površine poljedelskih površin skupaj s travniki in pašniki je 975 ha. V gozdu je največ listavcev (hrast, bukev, nekaj kostanja) in manj iglavcev (bor, smreka). Padavin je letno 1592 mm. Lovišče je tedaj zelo prikladno za srnjad in je pride

po boniteti 7 kosov na 100 ha, ali skupaj ca. 170 kosov.

Problem, ki je tej lovski družini zadajal preglavice, so bili relativno številni primeri ugotovljenih poginov srnjadi v pretečenih letih, kar nam pove naslednja preglednica:

Lovsko leto	Stalež srnjadi po oceni LD	Odstrel	Ugotovljeni pogini	Skupaj
1	2	3	4	3 + 4
1957/58	89	28	18	46
1958/59	110	32	27	59
1959/60	130	28	24	52
1960/61	150	21	38	59
1961/62	180	10	58	68
1962/63	200	40	22	62
1963/64	160	16	26	42
1964/65	125	24	53	77
1965/66	100	—	—	—

Vidimo, da je bil v zadnjih 8 letih registrirani pogin srnjadi (226 kosov) precej večji kot registrirani odstrel (199 kosov). Sicer to ni nič novega in izrednega, ker podobno opažamo v večini naših lovišč (glej članek »Kako in kdaj vršimo gojitveni odstrel srnjadi«, Lovec št. 9/1964).

Za raziskave je bilo od 4. 6. do 13. 7. odstreljenih 10 kosov srnjadi, 8 srnjakov in 2 srni. Bili so uplenjeni 3 enoletni srnjaki (bruto teža vsak okrog 12 kg), 3 dveletni (22, 23, 27 kg) in 2 srednje stara srnjaka (18, 27 kg). Uplenjena je bila tudi ena mladica (13 kg) in ena šestletna srna (19,5 kg). Popolnoma prebarvan je bil samo en srednje star srnjak (27 kg), ki je bil lep šesterak; pri njem nismo našli nikakih sledov bolezni pa tudi zajedavcev je imel le nekaj (posamezni zajedavci v želodcu — *Haemonchus c.* in debelem črevesu — *Chabertia ovina*). Rogovje ostalih 7 srnjakov je bilo: en pravilni in en nepravilni šesterak, vilar, med srednje starimi srnjaki tudi en šilar z nepravilno oblikovanimi rogmi (desni rog zavrt v loku naprej), enoletni srnjaki pa so bili vsi šilardi in so imeli šila dolga: dva srnjačka 3—4 cm, eden 10 cm. Vsi so imeli šila v mahu.

Pri vseh teh 7 srnjakih in pri vseh srnah smo našli veliko število zajedavcev: na koži klope in tako imenovano srnjo muho (*Lipoptaena cervi*), v žrelu oz. nosni votlini številne nosne zolje — »obade« (pri nekaterih okrog 40 kom.), v pljučih 2 vrsti pljučnih črvov (*Dictyocaulus viviparus* in *Protostrongylus sp.*), veliko *Haemochus contortus*-ov (okrog 6000), Ostertagij in *Trichostrongylid*ov v želodcu, zadnje tudi v tankem črevesu, v slepem in debelem črevesu pa zajedavca *Trichuris sp.* in *Chabertia ovina*. Pri dveh smo našli še v jetrih malega metljaja (*Dicrocoelium lanceolatum*) in na opornjaku v trebušni votlini razvojnne oblike (ikre) trakulje *Taeniae hydatigene*.

Ob ostalih pregledih odstreljene srnjadi smo pri močnejše invadiranih opažali pojave malokrvnosti, kar nam je potrdil tudi pregled krvi. Akutna malokrvnost, povzročena po zajedavcih, ki se hranijo s krvjo, je po vsej verjetnosti eden glavnih, če ne glavni vzrok spomladanskih poginov srnjadi, ki so jih do nedavnega različni avtorji pripisovali t. i. spomladanski driski.

Po teh naših ugotovitvah smo prepričani, da je treba tudi v lovišču LD Dobrova množične spomladanske

pogine srnjadi pripisati množičnim okužbam z različnimi zajedavci, ki smo jih pri poskusno odstreljeni srnjadi — poleg drugih znakov bolezni — našli v velikih količinah. Le-ti izločajo strupene izločke in jemljejo srnjadi telesne sokove, pri čemer gre predvsem za kri, s čemer povzročajo akutno malokrvnost. Taka srnjad nima več življenjskih moči, ne more se dosti gibati in ne pride do ustrezne hrane, izmenjava snovi v organizmu (metabolizem) je zmanjšana, invazija zajedavcev pa — v močno okuženem lovišču — vsak dan močnejša in žival podleže. Tako bolna srnjad se nenavadno obnaša, pase se pri belem dnevu, ker je lačna, pred človekom se dovolj ne krije, ker ji popustijo moči in tudi sposobnost maksimalne uporabe čutil. Največkrat pogine kje ob vodi, ker je zaradi malokrvnosti žejna. Do tako velikih količin odraslih zajedavcev pride v organizmu lahko le tedaj, če žival npr. s hrano poje najmanj tolikšno — verjetno še mnogo večje — število jajčec ali ličink zajedavcev. Te pa lahko poje le tedaj, če so na hrani (ali v vodi), ki jo srnjad popase oziroma popije. To pomeni, da mora v lovišču in to zlasti tam, kjer srnjad izstopa na pašo, biti teren močno okužen in to z iztrebki invadirane srnjadi. Pomeni dalje — čim več je srnjadi (tudi zdrava srnjad ima v sebi nekaj zajedavcev), tem več je z iztrebki izločenih parazitnih jajčec in tem več jih lahko srnjad s pašo vred popase. Potem se le-ta v organizmu razvijejo v odrasle zajedavce, vsaka samica izloči dnevno na stotine jajčec in v nadaljnji »rundi« z iztrebki pride na tla že sto ali tisočkrat več jajčec ali ličink, kot jih je prej srnjad požrla. Tako se — ob za zajedavce ugodnih vremenskih in drugih pogojih — ta krog vrtil, dokler niso tereni tako močno okuženi, da srnjad prične padati in to tudi tista srnjad, ki bi manjšo okužbo celo lahko prenesla. Prevelik stalež srnjadi se tako po naravni poti zniža, verjetno celo pod tisto število, ki ga lovišče prenese.

Iz staležev, ki jih je prikazala LD Dobrova, ne izhaja, da je bil njihov stalež srnjadi previsok, če računamo, da je njeno lovišče bonitirano za srnjad 7/100 ha. Po tem računu imajo v lovišču lahko okrog 170 kosov srnjadi. Vendar ni verjetno, da so bili prikazani spomladanski staleži pravilni, ampak so bili najbrž prenizko prikazani. Če pogledamo številk, vidimo, da so npr. leta 1964/65 prikazali spomladanski stalež 125, letošnjega pa 100 — čeprav je bilo lani 77 registriranih odstrelav in poginov, neglede na to, da so medtem srne polegla mladiče. Četudi vzamemo njihove staleže za stvarne, se iz podanih števil lepo vidi, da so premalo odstreljevali. Zato pa je srnjad poginjala, saj po boniteti lovišče ne prenese več kot 170 srnjadi. Za to lovišče se letni stvarni prirastek pri srnjadi lahko računa s 35% spomladanskega staleža. Zategadelj bi morali pri prikazanih spomladanskih staležih odstreliti:

v lovskem letu 1957/58	35 kosov
v lovskem letu 1958/59	38 kosov
v lovskem letu 1959/60	45 kosov
v lovskem letu 1960/61	52 kosov
v lovskem letu 1961/62	63 kosov
v lovskem letu 1962/63	70 kosov
v lovskem letu 1963/64	56 kosov
v lovskem letu 1964/65	44 kosov

Vidimo, da sta izvršeni odstrel in registrirani pogin do leta 1962 nekoliko manjša, kot naj bi bil pravilni odstrel, po tem letu pa se situacija obrne.

Ker niso dovolj odstreljevali, je stalež srnjadi rasel, lovišče ga glede na hrano ni več preneslo, srnjad je oslabela, zajedavske invazije so se množile in tereni so bili vedno bolj okuženi. Vse tja do leta 1962 je stalež rasel, tedaj pa je bila okuženost terena že tako močna, da je srnjad pričela še bolj množično poginjati in je kljub nizkemu odstrelu stalež nazadoval. Iz tega sledita dva sklepa:

Prvič. Lovišče normalno prenese le določen stalež. Tega nam v glavnem pokaže bonitiranje. Potem je treba stalež srnjadi boniteti lovišča prilagoditi in če je srnjadi več, jo je treba reducirati. Vsekakor pa je nujno treba vsako leto odstreliti tisto število srnjadi, za kolikor stalež stvarno priraste. To so v glavnem znane stvari. Sedaj pa bi hoteli podčrtati manj znane stvari in to tiste, ki jih tudi taki lovci, ki se štejejo za strokovnjake, nočejo videti. To je, če človek ne poskrbi za ravnotežje v lovišču in sicer za ravnotežje med hrano in staležem — poskrbi narava sama in sicer store to zajedavci. Vse tisto, kar lovec premalo odstrelji — pogine za okužbami z zajedavci.

Drugič. Ko pa je lovišče že močno okuženo z njimi, t. j. njihovimi jajčeci in ličinkami, pričanja poginjati tudi tista srnjad, za katero bi bila sicer v lovišču hrana in ki bi pri normalnih zajedavskih invazijah obstala. Zato je v tem primeru treba odstrel še povečati, ker s tem izločimo iz lovišča individue, v katerih številne s pašo požrte zajedavske ličinke dorastejo in izločajo še mnogo večje količine jajčec. Stalež srnjadi je tako treba držati vsaj nekaj let. Razume se, da je treba odstreljevati zlasti mladiče in slabe ter bolne primerke, varčevati pa odrasle, srednje stare srne. To je tudi tisto, kar lahko svetujemo LD Dobrova.

Ob koncu bi želeli naglasiti, da pogini srnjadi v LD Dobrova nikakor niso osamljen niti redek primer — ampak skoraj pravilo. Zato velja tisto, kar smo navedli pod »prvič« za večino srnjih lovišč, za več njih pa tudi to, kar je navedeno pod »drugič«. Za ilustracijo naj omenimo nekaj primerkov letošnjih spomladanskih poginov srnjadi, ki smo jo prejeli v preiskavo. Ob tej priložnosti se vsem tem pošiljateljem in sploh vsem, ki nam poginulo ali bolno divjad pošiljajo v preiskavo, toplo zahvaljujemo. Brez tega materiala ne bi mogli razvozlati nobenega problema iz patologije divjadi. Tako pa imamo sedaj za seboj že 421 glasov preiskane poginule srnjadi in je že marsikaj razjasnjeno — tako tudi spomladanski pogini.

Iz LD Mirna peč smo prejeli 8,5 kg težko mladico, ki so jo otroci našli 14. maja na njivi blizu gozda popolnoma onemoglo. To je bil že drugi primer v enem tednu; že prej so našli poginulega enoletnega srnjaka. Preiskave so pokazale, da je srnica imela v sebi ogromno število več kot 10 vrst zajedavcev.

Dne 17. maja nam pišejo iz LD Gradišče (Slovenj Gradec): »Po železnici smo vam poslali srno, ki smo jo ulovili še živo in je čez 3 ure poginila. To je že sedmi kos srnjadi, ki smo jo našli poginulo v maju. Gotovo pa nismo našli vsega. Opažamo v lovišču še

več bolne srnjadi.« V kadavru smo našli veliko število zajedavcev 9 vrst.

Dne 31. maja nam pišejo iz LD »Boč«: »Danes smo vam poslali po železnici v pregled poginulo srno. Ker je to letos v enem predelu lovišča že četrti primer, se nam to zdi sumljivo.« Rezultat preiskave: v siriščniku 5000 zajedavcev Haemonchus contortus in drugod še 7 drugih vrst.

Tudi v lovišču LD Moravče so 1. junija našli v lovišču onemoglo srno in nam jo poslali v pregled, v lovišču LD Tomišelj pa 18. junija. Itd., itd.

Problem poginjanja srnjadi, ki smo ga skušali razjasniti LD Dobrova, torej ni osamljen, ampak je to problem mnogih naših srnjih lovišč. Zaradi prenizkega odstrela srnjadi le-to redki narava sama, pri čemer igrajo vlogo zajedavci. S tem propada najmanj toliko srnjadi, kolikor je odstrelimo, naša lovišča pa se trajno okužujejo.

Moji jerebi

Ing. Mirko Šušteršič

5.

Kako »gredo« jerebi na klic, kadar je pravi dan, sem večkrat doživel, še večkrat pa, kako niso šli. To drugo je pa manj zanimivo in zato raje nekaj o »dobrih dnevih«. Vedeti, kdaj je dober dan, je prav tako, kakor prerokovati vreme. Že v knjigi Naš lov sem zapisal, da je tisti dan dober, ko jerebi gredo. Kateri je to, pa pobarjaj jerebe s piščalko.

Tako sem nekega čemernege meglenege dne sredi oktobra šel »nadnje« — kakor pravi Gorenjec — k Savskim jamam pod Golico, in to iz gole kljubovalnosti nemogočemu vremenu. Lovec me je nejeverno gledal, ko sem mu omenil svoj namen ter mi je mimogrede obljudil še dež. Vlažno in hladno je bilo, popoldne se je do dobra stemnilo in jelo pršeti, da je kapalo z drevja. V šestih urah sem jih uplenil pet, zadnjega že, ko se je zaradi težke oblačnosti ob štirih mračilo in naju kar dobro močilo. Več ko pet jih v enem dnevu nikoli nisem dobil in še to le dvakrat ali trikrat v dolgih letih mojega jerebarjenja. Na drugi klic je tiho priletel od bogve kje in sedel na vrh visoke smreke, da sem ga sklatil s skoraj navpičnim strelom. Pristajali so kakor naročeni in se pojavljali v krajih, kjer sem jih najmanj pričakoval. Klical sem v višinah nad 1000 metrov. Iz študentovskih let se pa spominjam dneva, ko sem okoli malega šmarna pred svojim 25. rojstnim dnevom klical jerebe za Jamniki v Bohinju. Dan je bil — po lovskih pravilih — kar najugodnejši in vendar je bilo kakor izumrto. Popoldne, ko je postalo čez mero toplo, sem se vračal po isti poti na planino. V pol ure sem spotoma imel tri in dva v presledku dobre minute z istega drevesa. Kako se dan hitro prevrže, sem doživel tudi v Stolu v višinah od 900 do 1300 metrov.

Od zore sem se zgubljal po gozdih, posekah in grapah kakor grajski pisar, ki je zabredel h kralju Matjažu. Šele sredi popoldneva se mi je prvi oglasil in prekinil mojo hojo na prazno. Po dolgem »pregovarjanju« je priletel in sedel, kakor se mi je zdelo, v leskov grm. Daljnogled sem imel že v nahrbtniku in toliko sem bil čemerem, da se mi ga ni zdelo znova izvleči, češ bom tudi brez njega opravil. In opravil sem. Ker ga pa nobena moja umetnija ni ganila, da bi se pokazal, sem vzel v roke malico in med zvečenjem gledal v tisti grm. Kar se mi je zadelo, da se tam na veji nekaj rahlo giblje. Znano je, da včasih jereb po celo uro in več preždi na veji in se sem in tja celo oglasi. Ko se nadrem-lje, se na tiho odpelje ali pa tudi pristane. Čim bolj sem buljil v tisto gibanje, bolj je bil jereb resničen, tem bolj, ker se je medtem nekajkrat oglasil. Takrat sem celo videl, da se mu giblje glava. »Vrag te jaši, kakor me ti že celo uro« — in predivno pritisnem. Nič se ni zganilo, nič odletelo, nič padlo, le tam ga nisem več videl. Srepro zroč v točko na grmu, da bi je ne zgrešil, grem tja. Res sem opazil nekaj prestreljenih listov in ranjenih vej, toda jereba nisem našel. Zato se vrnem na sedež in znova opazujem nastrel. In glej, jereb zopet obrača glavo — kadar rahel vetrič zamaje listje in igra senc in svetlobe ustvarita privid jereba. Rodila ga je želja. Spomnil sem se, da sem bil kot šolarček z očetom, ko je priklical jereba. Jereb je priletel pod grm in oče je ustrelil v pajčevinast zapredek gnile gobe, jereb pa na drugi strani zletel izpod grma.

Po polomiji sem se zavlekel nekaj streljajev naprej in se zleknil pod gostim smrečjem po meh-kem mahu, da se ohladim, preden stopim na plano, kjer je sonce še krepko pripekalo. Čez kake pol ure kar ležeč vtaknem piščalko v usta in zakličem. Takoj se precej daleč iz vejevja na drevju oglasi in po nekaj klicih pribrenči dobrih 50 korakov od mene na tla, malo postoji, se nekajkrat obrne in zacirika. Zopet se zabliska med vejami in predenj privrši drugi, jezno vrešči in se našopiri v bojno držo. Ni se še premaknil, ko prihrumi tretji, za njim četrti, da so si stali po nekaj metrov narazen in si grozili z besedo in dejanjem. Povesili so peruti, privzdignili čopke in se v krogu jezno žvrgljajoč zapodili drug za drugim. Zaplesali so nekaj krogov, obstali in dva sta odletela. Tedaj sem se oglasil na šušljo, kar je enega junakov zvbilo, da je pritekel — v smrt.

Nikoli ne veš, kaj bo in kako bo. In ko si ga po dolgem potrpljenju zmagoslavno šel pobirat, ti je zadnji trenutek odprhnil izpod roke ali celo pustil v pesti svoj rep. Sreča je opoteča. Vsakrat je igra z jerebom drugačna, vedno nova in presenetljiva, le jereb je vedno enak. Take igre ne nudi lovcu nobena druga divjad.

Ker sem se s pripovedovanjem časovno prehitel, se moram vrniti v leto po maturi, ko sem bil »brezposeln«, se pravi brez sredstev za nadaljnji študij. Iz zagate mi je naslednje leto pomagala požrtvovalnost brata, ki je zaokrenil mojo življenjsko pot, da sem jo drugače hodil in prehodil, medtem, ko je sam proti koncu prve svetovne vojne leta 1918 na Piavi padel. Zato sem se tisto

Jerebje domovanje

Foto P. Adamič

leto tembolj oklenil svoje dratenke in opazovanja jerebov, da sem pozabljal na »brezposelnost«. Tembolj sem se zatekal v takrat tihe gozde Peračice, v Grofijo, kjer sem poznal vsak kotiček, vsako drevo. Marsikaj sem tam pretaknil, preden sem bolj po naključju odkril jerebje gnezdo, kar je bil moj namen. Preveč sem namreč iskal z nogami in premalo s premislekom, ker takrat še nisem dobro vedel, »kako se taki reči streže«. Neko jutro, ko sem obkrožal z robidjem, travo, praprotjo, grmovjem in mladim smrečjem zaraslo veliko staro kopišče, je stala korak pred menoj jerebica. Sprva sem mislil, da je privid in šele ko se je jela obotavljaje odmikati, je postala resničnost. Kolikor mi je oče povedal, sem sklepal, da mora biti tam nekje gnezdo. Kakor šivanko sem ga iskal in zopet bolj po naključju končno odkril, ko sem na robu kopišča odmaknil vejo košate smrečice. V plitvi jamici je ležalo osem jajčec. Ves ta čas pa je v bližini nepremično stala kokoška in ko sem se odmaknil, se je previdno približala, postala tik ob veji nad gnezdом, opazovala okolico, nato pa zginila pod smrečico. Ko sem jo potem redno opazoval iz razdalje dobrega sežnja, ni kazala strahu in če ne bi vsakrat dvignila glavice, bi je ne ločil od okolice. Vsa je bila utopljena v jamico. Valila je. Potem sem nekajkrat opazoval, kako skrbno je vodila družinico in kako razburjeno je pritekla, če je kebec plašno zacvilil. Kmalu pa so hodili spat na gredi in zjutraj na vse zgodaj frleli v varno goščo kopišča. Če sem jih na paši izven kopišča prese-netil, so se z glasnim cvrčanjem reševali v veje in so bili s svojim obnašanjem kar zabavni. Računal sem, da jih bo v jeseni nekaj v okolici. Toda, ko so petelinčki začeli peti, se je kita raztepla in v jeseni sem priklical le starega, ki sem ga dobro poznal po njegovem napevu. Preden so se razšli, sem videl, kako so petelinčki bojeviti. In kako se postavi jereb tudi drugim nasprotnikom po robu, bi omenil doživljaj dve desetletji kasneje pri Savskih jamah pod Golico. Sedel sem na poti in opazoval jereba, ki se je na klicanje bližal iz doline. Preden je prišel dosti blizu, zavrešči v drevju šoja in se spusti proti njemu. Jereb se močno vzravna, vzdigne čopko zažvrglja in naskoči šojo, ki se je v letu izognila. Po odbitem napadu sede šoja na nizko vejo in vrešči. Prav tako žvižga in cvrči jereb. Šoja se znova požene v napad, ki se mu jereb umakne in šoja pristane ob njem na tleh. Tisti hip se jereb z nekakšnim krikom požene vanjo in jo prevrne. Jela sta se prevračati in obdelovati s kljuni. Pri tem je jereb opletal s perutmi po šoji, dokler se ta ni pobrala in odletela. Zmagovalec je še nekaj časa stal na bojišču in se potem tudi pognal v veje. Iz spoštovanja, da se ni ustrašil krepkega kljuna roparice gnezd, sem mu voščil, srečno!

Do prve svetovne vojne sem se dodobra seznanil z jerebi in jerebarjenjem. Moj osrednji lov na

jerebe — da tako rečem — pa se je začel, ko sem se z Belja leta 1923 vrnil na Gorenjsko. Toda po tolikih letih nešteti prelestnih doživljajev v mnogih krajih Slovenije in posebej na Gorenjskem je že padel prah časa nanje in le nekaj sem jih mogel še izgrebsti iz spomina.

Malo pred začetkom druge svetovne vojne sem s svojim poklicnim delom pričel na Dolenjskem in tam sem doživel poslednjo zarjo mojega jerebarjenja. Potem nam je okupator odvzel puške in strahote vojne so nas zajele v neusmiljeni borbi za svobodo in življenje.

(Se nadaljuje)

Stepna kokoška ne spada v lovski zakon

V lovskem zakonu beremo, da med divjad Slovenije spada tudi stepna kokoška; celo lovopust ima določen. Toda verjetno jo je le malokateri lovec starejše generacije videl v naravi. To pa preprosto zato, ker je minilo že 57 let, odkar je bila stepna kokoška zadnjič opažena na ozemlju Slovenije.

Stepna kokoška (*Syrhaptus paradoxus* Pall.), imenovana tudi sadža (rusko sadša), je po velikosti podobna golobu, le da je nekoliko nižja. Osnovna barva perja je peščeno rumena. Grlo je pri samcu živo okrasto, strani glave in tilnik pa bolj medle barve. Hrbet je pokrit s črnimi lisami, prav tako so tudi srednja letalna peresa črno pegasta. Prsa so rjavkasta, preko golše pa poteka črno belo črtkan trak. Na trebuhu je črn širok pas, ki se končuje z belkastim zadkom. Barve pri samici niso tako poudarjene, na zgornji strani pa so črne lise pogostejše in potekajo tudi po tilniku in vrhu glave. Bledo oker rumeno grlo je omejeno s črno črtkanim pasom.

Prva letalna peresa so podaljšana, prav tako sta podaljšani tudi srednji repni peresi, kar daje stepni kokoški prav karakterističen izgled.

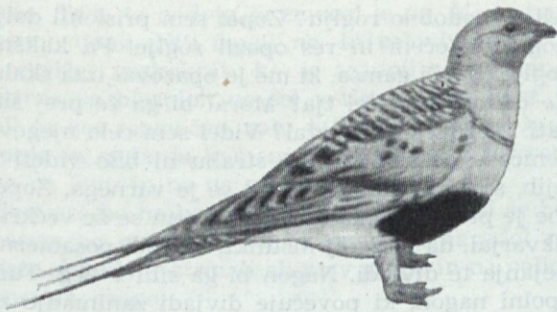
Noge so kratke, zadnji prst manjka, ostali trije pa so delno zraščeni in do konca operjeni. Tako noga stepne kokoške močno spominja na zajčjo šapo. Kljun je kratek, blede roženorjav, oči pa so temnorjave.

Gnezdo napravi v pesku in vanj znese navadno po tri jajca. Po 28 dneh se izležejo mladiči mahovci. Gnezdi dvakrat letno.

Prehranjuje se predvsem s semenjem in mladimi poganjki mesnatih rastlin.

Že ime stepna kokoška pove, da prebiva v stepnih področjih. Njena domovina so suhe slane stepe notranje Azije od Bajkala preko Mongolije, severozahodnega Turkeстана in Kirgiške stepe do Astrahana. Na sever sega nekako do 51° sev. širine. Na jesen se pred neugodnimi življenjskimi pogoji umakne proti jugu do predgorja Himalaje. Včasih pa pride do tako imenovanih emigracij, ko se tisoči ptic dvignejo in polete proti daljnjim krajem, ki jih normalno nikoli ne obiščejo. Tam prej ali slej poginejo, nikoli pa se ne vračajo. (Podoben pojav poznamo tudi pri glodalcih severnih pokrajin, le-

mingih). Tako se je leta 1860 pojavilo na tisoče stepnih kokošk na Kitajskem v okolici Pekinga. V letih 1863, 1888 in 1908 pa so v velikih jatah poletele proti zahodu. V teh letih so stepno kokoško množično opazovali skoraj po vsej Evropi. Naumann (Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, VII. Band.) navaja, da so stepne kokoške v letih 1863 in 1888 v Evropi tudi gnezstile v predelih, ki so vsaj delno ustrezali tistim v njihovi domovini. Naslednje leto pa so opazili le še redko katero. Tako je bila zadnja invazija stepnih kokošk v Evropo leta 1908. Skušal sem zbrati čim več podatkov o opažanju stepne kokoške v Sloveniji in deloma v ostalih predelih Jugoslavije. Žal pa so ti podatki zelo skromni. Dr. Stanko Bevk omenja stepno kokoško v Našem lovu II., stran 76, kjer med drugim pravi, da »se včasih seli proti zahodu in pride v travnate pušče naše države«.

Ferd. Schulz (Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vögel, 1890) omenja, da je bil en primerek samca uplenjen 1863 na mengeškem polju. 12. maja 1888 je bila ena ujeta v Mirni peči pri Novem mestu, 14. maja istega leta pa so opazovali dva primerka pri Logatcu.

Prirodoslovni muzej Slovenije v Ljubljani hrani primerka, ki je bil uplenjen 5. oktobra 1863 pri Mengšu. Verjetno je to isti primerka, ki ga omenja že Schulz, saj je bil prav on tačas preparator pri muzeju.

Albin Seliškar v članku Lovčev izprehod po delnem muzeju »Rudolfinum« (Lovec V, 1914, stran 198) omenja, da so stepno kokoško opazili 1864 na mengeškem polju, 1888 pri Mirni peči in baje ob Cerkniskem jezeru, leta 1896 na kranjskem polju in 1. 1908 pri Prestranku. Navedeni podatki pa niso zanesljivi. Mogoče je avtorju prav Schulz omenil opažanja pri Mirni peči. Podatek iz leta 1896 je neverjeten, saj v tuji literaturi nisem nikjer zasledil, da bi tega leta stepno kokoško opazili še kje drugje v Evropi.

V delu Ptice (II. del, 1901, stran 198) dr. Stjepan Gjurašin poroča, da so bile stepne kokoške opažene in nekatere uplenjene pri Zemunu, Varaždinu, Kupčini, Zadru in Splitu. Še 17. in 20. januarja 1889 so bile opažene pri Zatonu in Palači. Isti avtor omenja, da so leta 1888 stepne kokoške gnezstile tudi pri nas. To potrjuje dejstvo, da so v začetku julija pri Dolnji Kupčini pastirji našli mladiča.

Tudi Naumann v že omenjenem delu navaja primere opaženih stepnih kokošk pri Zatonu in Palači. Za leto 1889 omenja še opažanja v okolici Pule: 5. marca so opazovali dve jati po 30 in 14 ptic, v drugi polovici aprila dve jati po 14 in 8 ptic in konec septembra tudi nekaj primerkov.

Vem, da je branje suhoparnih podatkov nezanimivo, a vseeno je prav, da imamo zbrane na enem mestu. Če bi kdo od bralcev zasledil še kak podatek, naj ga prosim sporoči kar na uredništvo Lovca.

Vidimo torej, da se je stepna kokoška zadrževala pri nas le občasno. Znano je, da število ptic na

splošno upada. Tako je verjetno tudi s stepno kokoško, saj je njen največji sovražnik, kot v številnih drugih primerih, človek. Kot vzrok njihovih emigracij moramo vsekakor upoštevati prenaseljenost. Ta pa postaja vedno manjši in tako se vedno bolj manjša možnost, da se bodo stepne kokoške zopet množično dvignile in nas obiskale.

Ravno sedaj tečejo priprave za novi republiški lovski zakon. Edino pravilno bo, če v novem seznamu divjadi Slovenije stepno kokoško črtamo, saj ne vemo, če jo bomo imeli sploh še kdaj možnost opazovati v naših krajih.

Na koncu še opombo glede sistematike stepne kokoške: Pisci raznih knjig so ji v sistemu ptic določali zelo različna mesta. Tako so jo nekateri uvrščali med deževnike, drugi zopet blizu pobrežnikov, najčesteje pa so jo postavljali kot dodatek h kuram. Tudi dr. Stanko Bevk jo v Našem lovu II. tako uvršča h kuram. Po novejšem sistemu Petersa je uvrščena, in to najbolj upravičeno, v red golobov (Columbiformes) in sicer kot posebni podred Pterocletes.

Janez Gregori

Gams s Kunterja

(Odlomek iz rokopisa za knjigo »Gora«)

Janko Perat

Sedel sem pod viharnikom in budno motril okoli. Nič, prav nič ne sme uiti mojim očem. Tu pa tam sem si pomagal z daljnogledom in natančno preiskal z očmi predvsem stopničaste police in steni na moji desni. Toda nič se ni premaknilo. Samo lepote je bilo polno v tej nenavadni svetlobi in miru in tistega večnega šepetanja vetra. Nekaj slovesnega je bilo v tem tihem šepetu. Kot molitev brez besed.

Tako sem sedel in opazoval morda pol ure, morda več. Čas ni imel pomena. Nenadoma pa se mi je zazdelo, da se je na tisti široki polici pod vrhom gredinaste stene pojavila na jasi, tik ob ruševi gošči rdečerjava pega in poleg nje še druga, ki ju poprej nisem opazil. Toda bilo je predalež, da bi mogel s prostim očesom razločiti, kaj je, zato sem pristavil daljnogled. In res, bila sta gamsa, ki sta izstopila na pašo.

Nekaj časa sem ju opazoval skozi daljnogled in se spomnil na pripovedko o zaljubljenih — samotnih parih, ki ji domači lovci verjamejo v podzavestnem iskanju lepote. Gledal sem ju, kako sta se počasi premikala na jasi, kot sence in si izbirala grižljaje. Kakšno nasprotje med srnjakom, ki je vedno nemiren in sunkovit z gibi ter gamsom, ki se skoraj neopazno premika med pašo, da bi bil tako čim manj opazen.

Potem me je iznenada spreletelo kot električni sunek in čutil sem, da je nekje čisto v neposredni bližini gams. Nič nisem videl, ker sem imel daljnogled še vedno pri očeh in zdelo se mi je, da

nisem nič slišal, ampak gamsa sem zaznal z vsemi čutili, z vsem telesom, s sleherno dlačico, zato sem bil ves prevzet. Okamenel sem v položaju in še bolj zaostрил čute. Čakal sem nekaj dolgih trenutkov, toda nič se ni premaknilo. Slišal sem le tisto rahlo šumenje vetra, toda niti trenutek nisem podvomil, da je gams nekje v bližini in me opazuje. Ob tej zavesti me je spreletelo novo zadovoljstvo, ker sem se spomnil Ivanca, kako me je učil, da bom dober gamsar šele tedaj, ko bom sposoben gamsa čutiti.

Toda nič se ni premaknilo. Torej je vrsta na meni. Daljnogled sem počasi povsili do nosu, da bi ga mogel po potrebi takoj prisloniti nazaj k očem in začel polagoma obračati glavo. Gams je mogel biti samo na levi ali za hrbtom na razdrapanem svetu pod Kunterjem. Glavo in gornji del telesa sem že tako obrnil, da sem lahko videl ves tisti svet, toda gamsa nisem opazil. Začel sem podrobneje opazovati posamezne grme ruševja in krhlike, ki jih je bilo mnogo tam okrog, vse do melišča pod steno, dokler se ni moj pogled ustavil na nečem temnem, kar je molelo izza velikega balvana, ki se je kdove kdaj utrgal in se ustavil na tisti ravnini.

Foto J. Perat

Ali ni podobno roglju? Zopet sem prislonil daljnogled k očem in res opazil roglje. Pa kakšne roglje! In oči gamsa, ki me je opazoval izza skale. Le odkod je prišel tja? Moral bi ga že prej slišati. Morda je tam ležal? Videl sem celo njegove zenice v očeh. Prav nič strahu ni bilo videti v njih, samo zvedavost. Čutil se je varnega. Zopet me je prešinila misel, s katero sem se že večkrat ukvarjal, da ni zgolj instinkt, ki vodi posamezna dejanja te divjadi. Nagon bi ga silil v beg. Tudi spolni nagon, ki povečuje divjadi zanimanje za okolico, zdaj počiva. Kakšen je torej razlog njegove radovednosti?

Dobro! Začel je igro. Nenapisana pravila divjine pa mi nalagajo moralno dolžnost, da igro sprejemem.

Počasi, čim bolj počasi sem spuščal daljnogled z levo roko. Z desno sem polagoma obračal puško v smer gamsa. Daljnogled mi je obvisel na jermenu in leva roka je že lahko pomagala desni, ko se gams še ni premaknil. Njegovih oči pa nisem videl več. Potem sem jel dvigati puško k licu z namenom, da bi počakal, ko se bo gams moral pokazati izza balvana. Puško sem že prislonil k ramenu in skozi daljnogled na puški sem hotel zopet pogledati gamsu v oči. Toda ni jih bilo več. Potem sem slišal skok in videl, kako se je pognal izza balvana ter zbežal proti steni. Ulovil sem ga v daljnogled na puški in ga spremljal v diru. Poskusil sem, da bi umiril križec na njegovih plečih, čeprav se s prsti nisem dotaknil sprožilca. Nisem imel namena streljati. Ni pošten tak strel, toda vaja je koristna. Včasih je treba popraviti v diru slab zadetek.

Pod steno se je gams ustavil in nekajkrat ostro zabrlizgal. Tam je bil že izven ugodne strelne daljave. Ta trenutek pa sem izrabil, da sem spustil puško na kolena in zopet prislonil daljnogled k očem. Potem sem gledal gamsa, kako se je pognal na polico Kunterja in zdirjal po njej, ne da bi se ustavil, dokler ni izginil za robom. Vedel sem, da je za robom velika, poševna ježa, kamor se gamsi radi zatekajo. Videl pa je od blizu še nisem, ker se ji ni moč približati. Včasih sem jo opazoval z nasprotnega pobočja, tako daleč, da sem komaj z daljnogledom videl gamsarijo. Nisem pa je mogel ocenjevati. Ta stena je potem na nasprotnem pobočju Kunterja zopet prešla v sila razdrapano prepadatast reber, po kateri je bil vzpon do ježe zelo težaven, ker je bila kamenina izredno krušljiva. Zato je bil vzpon do ježe tudi s te strani za lov popolnoma brez pomena. Gamsi so bili zaradi krušenja kamenja opozorjeni na nevarnost mnogo prej, preden jih je mogel zagledati lovec. V takih primerih so pobegnili preko police za steno, ne da bi jih lovec slišal in tam počakali, dokler se niso čutili popolnoma varne.

Ivanc je nekajkrat pognal trope s tiste ježe preko rebri navzdol med lovce, ki so čakali spodaj, tako da je prečkal steno po polici in po njej prišel na

ježo. Toda ta podvig je zmozel le on. Mi se tega nismo upali. Niti čuvaj ne. In celo Ivanc se je prekrižal vsakokrat, ko je vstopil v to steno. Danes pa bi sploh ne šel v tisto steno. Svet je bil še ves razmočen, zato je bila nevarnost krušenja in padanja kamenja precejšnja. Sicer sem pa na lovu in ne na plezariji!

Gams se bo najbrž ustavil na ježi. Ustavil se bo, potem bo morda šel dalje po rebri navzdol na tiste obraščene strmalni ali pa v grapo in na polico onstran grape.

Če se ne bi ustavil na ježi vrh Kunterja, bi ga verjetno še mogel zalesti. Samo pohiteti bi moral, da bi prišel do grebena, koder se vidi tista reber, ki se spušča z ježe, še preden se spusti gams po njej navzdol. Z grebena pa je samo streljaj na največjo polico, onstran grape!

Odločiti se moram takoj. Druge izbire ni, če hočem danes loviti. Nepisana pravila igre ne dopuščajo, da bi iskal drugega gamsa, kajti s tem, ko se je umaknil, igra še ni končana.

Sicer pa takih rogljev najbrž še nimam. Torej, brž pot pod noge!

V manj kot pol ure sem bil pod vrhom grebena. Na rokah sem imel nekaj prask, ki mi jih je vrezalo ostro kamenje v dlani in kolena sem imel vsa mokra. Pa zadihan sem bil tudi. Zato sem sedel za rušev grm, ki me je zakrival z leve strani, od koder bi se moral bližati gams, če bi se spustil z ježe po rebri navzdol. Hrbet mi je zakrival greben, ki je ostro padal v sotesko. Na nasprotnem pobočju, komaj streljaj daleč in nekoliko višje od tega hrbta, se je soteska razširila v obsežno zaraščeno polico, ki je bila zelo prikladno povezana z ježo vrh Kunterja s stečino gamsov. Tam bi bila druga možnost, kjer bi se mogel zadrževati gams. Toda tja pogledat se mi ni mudilo. Če je gams na polici, najbrž ne bo šel tako kmalu stran. Zdaj sem preveč zadihan. Najprej se moram oddahnuti.

Pogledal sem v smer koč, ki se je s te višine zopet videla. Iz dimnika se je kadilo. Torej je doktor že pokonci. Najbrž si kuha kavo ali pa mu je hladno zdaj, ko se je izkopal izpod odej. Mene je tudi hladno spreletelo. Tu ni bilo zatišja, kot je bilo tam doli pri smrečici. Tu, pod samim vrhom, se je veter sunkoviteje zaganjal, pa tudi hlače sem si zmočil do kolena.

Spomnil sem se, da imam v čutarici čaj. In res — bil je še topel, zato sem ga pil v dolgih požirkih in po telesu mi je zopet zaplala prijetna toplota.

Tako! Zdaj pa bo že čas, da se razgledam za gamsom. Očividno ga ne bo sem dol po rebri. Pripravil sem puško in daljnogled ter se počasi dvignil izza skale. Z očmi sem preletel polico na nasprotni strani soteske, ki je bila obrasla z otoki ruševja med živopisano preprogo trave in cvetja. Gamsa nisem opazil. Videl sem velik vihar na majhni vzpetini ob ruševem grmu. Nekoliko zadaj, kjer se je svet začel ponovno

Tam so gamsi...

Foto J. Perat

strmo dvigati proti vrhu, so izza majhne goščave zakrnelih smrek molele svoje suhe kosti proti nebu nekatere njihove starejše sestre. Toda o gamsu niti sledu. Pomislil sem, kaj bi naredil. Očividno se zadržuje še vedno na ježi. Po rebri navzdol ni prišel in tudi s police na nasprotni strani, ki je tako zakrita, v tem času ne bo šel. Torej lahko še počakam. Do noči je še dobre tri ure.

Veter je dokončno spremenil smer. Začel je vleči z vrhov navzdol, znamenje, da je neurje mimo, čeprav so bili oblaki še vedno sivi in brezoblični. Čeprav so še vedno uspešno branili svojo črto pred jasnino, ki se je bleščala z zahoda, čeprav so se po bregovih Koble in Lajnarja na vzhodu še vedno vlekli umazane megle in so iz velikih daljav še odmevali gromi.

Pod vrhom Kunterja se je utrgal kamen. Odrevenel sem, tako kot sem bil in samo oči so mi blisnile v tisto smer. Kamen je vidno odskakoval po rebri navzdol in za seboj rušil plazove peska. Potem se je utrgal nekaj pod vrhom še drugi kamen. Gams je! Vedel sem, da je, zato sem se

pripravil. Toda nisem ga videl, pač pa sem slišal, kako se je utrgal znova kamen, ki se je zakotalil v sotesko, od koder se je vrnil odmev.

»Aha! V grapo jo je mahnil in od tam bo moral na polico,« sem pomislil in se potegnil na rob. Na kamen sem položil robec, da bi bil naslon puške mehkejši, potem sem vzel v roke daljnogled in čakal, da ga zagledam.

Daleč na zgornjem koncu se je lahkotno zaganjal iz grape na polico, iz sence na svetlobo. Da, prav ta prehod iz sence v tisto nenavadno svetlobo mi je posebej padel v oči. Bil je drugačen prizor, kot sem ga bil vajen. Zaradi velikega nasprotja med svetlobo in senco je bil gams sprva, dokler se je vzpenjal po steni, skoraj siv. Ko pa je prišel v tisto oranžno svetlobo, je postal jelenje rdeč kakor srnjak. Očividno je tudi gamsa svetloba presenetila, ta posebna svetloba, ki je prihajala iz tiste slepeče jasnine, ker se je ustavil vrh roba in z visoko dvignjeno glavo opazoval ta prizor.

Ta pogled me je očaral. Ne vem zakaj, toda vselej ga enako živo vidim pred očmi in se tega natanko spominjam z nekim nenavadnim zadovoljstvom.

Pozabil sem celo na daljnogled, ki sem ga držal v roki. Šele ko se je gams premaknil in se začel bližati po polici navzdol, sem primaknil daljnogled k očem.

Res, gams je bil, da malo takih! Niti posebno velik ni bil, toda tršat, s kratkim vratom, drobno glavo in izredno močnimi, visokimi roglji, ki so se v srpastem loku bočili nad čelom, vsak na svojo stran. Lepa žival! Pravi goličavar, vajen sten in previsov.

Gams je medtem prišel na tisto največjo travnato preprogo, še malo pogledal okrog sebe in sklonil glavo, da bi utrgal grizljaj, ki se mu je ponujal. Toda gobčka ni odprl. Obstal je nepremično z glavo sklonjeno k tlom.

Kaj se je zgodilo? Nekaj ga je vznemirilo! Veter je ugoden, torej me ni mogel dobiti v nos. In vendar imam občutek, da gleda proti meni. Najbrž so se zalesketala stekla daljnogleda. Drugače me ne bi mogel opaziti. Čutil sem rahel nemir. Če me je opazil, je zdaj poslednja priložnost. Spustil sem daljnogled in prijel puško. Ko sem ga spet ujel v daljnogled na puški, sem ga že videl, kako vznemirjeno in z visoko dvignjeno glavo stopica. Zdaj pa zdaj bo planil v skok in potem zbogom!

Poskusil sem umiriti križec na njegovih plečih, toda ni mi uspelo najbolje. Gams je bil predaleč. Toda zdaj ali nikoli! Zadržal sem dih, se prilepil na puško in križec se je umiril na plečih. Še malo sem dvignil puško, da se je križec skoraj dotikal hrbta in sprožil.

Gams se je ves stresel in počasi stopil naprej. Drugega znaka ni dal. Gora pa je zabobnela v tisočerih odmevih. Odložil sem puško in zopet prislonil daljnogled k očem. Gams je krenil z

rahlo sklonjeno glavo in brez zanimanja za dogodke okrog sebe proti grmu, ob katerem je rasel viharnik. Ob grmu je nekaj časa stal, kot bi kolebal, nakar je legel z glavo obrnjeno proti tisti jasnini na jugozahodu in zrl v bleščečo, rdečo svetlobo še nekaj trenutkov. Nato mu je zatrepetalo telo in klonila glava. Mene je boleče spreletelo.

Jeleni

Vojko Podgornik

»Zdravo, kako kaj lov?« sem pozdravil lovskega prijatelja Milka, ko sem ga po dolgem času srečal. »Pozdravljen, pripravljam se na jelena, dobil sem dovoljenje za odstrel v Slavoniji,« mi ta ravnodušno pove. Jaz pa tega obvestila nisem ravnodušno sprejel. Bliskovito so mi šinile misli skozi glavo, kako bi se prismojil Milku, ki je imel avtomobil za sopotnika in kako bi se dalo urediti za odstrelno dovoljenje. Dopust sem še imel. Milko, ki mi je na obrazu bral, kakšne misli in želje me obhajajo, mi je razumevajoče ponudil, da me vzame s seboj in tudi dovoljenje bi se menda dalo dobiti, če se osebno oglasiva pri lovskem inšpektorju. Samo o tem nisem bil najbolj prepričan, ampak sem menil, da je jelenji lov vreden tega potovanja pa čeprav bom samo opazovalec, kako bo Milko položil svojega prvega jelena. Zlasti pa me je mikalo spoznati slavonska lovišča in njih jelene v ruku.

Prav takrat sem imel svojo trocevko v popravilu in znanec (ki velja za poznavalca lovske balistike) mi je posodil svojo bokarico 6,5 × 57 R. Ker sem imel že tedaj nekaj teoretičnega znanja o tem, kakšen kaliber je za kako divjad, mi je bila ta drobna reč sumljiva. No, znanec mi je dal tudi naboj in to 10 gramski H plašč z votlo konico ter me »strokovno« poučil, da bo jelen, če ga zadenem v pleča »v zraku mrtev«. Takšnim argumentom se seveda nisem mogel več upirati.

Naslednje jutro, potem ko sem se vso noč pripravljal, sva z Milkom odrinila in moram reči, da sem kljub hudi zaspanosti ostal buden, kajti neizmerno sem se zabaval nad neprestanimi izbruhi tovariša, ki je z izbranimi kletvicami preklinjal vaščane, ki menda načelno vozijo po levi strani. Popoldan sva prispela na upravo gozdno-lovskega gospodarstva in poiskala takratnega lovskega inšpektorja, ki naju je izredno tovariško sprejel in mi brez nadaljnega izdal dovolilnico za gojitveni odstrel jelena. Sploh je bil sprejem izredno topel in tovariški in je tak odnos tovarišev iz uprave tega lovišča ostal enak vsa leta do danes. Kajti klic jelenovega ruka mi je prešel v kri in vsako leto v tem času obiščem ta lovišča in jih bom obiskoval tudi še, ko bodo cene odstrela »reformirane« do takšne višine, da bo treba puško pač zamenjati za fotokamero.

Po opravljenih formalnostih in golažu v ribji restavraciji, ki je bil tako peklensko začinjeno, da sem ga čutil na dveh koncih, sva odrinila v 14 km oddaljeno vas, kjer je bila logarnica. Prvi vtis v logarnici je bil kaj prijeten; na dvorišču v kotlu se

je pravkar kuhala trofeja nepravilnega dvanajsteraka. Drugi vtis je bil manj prijeten; okrog vogala je privozil barko logar, ki naju je najprej grdo pogledal, ko da sva mu prišla kri puščat, zatem pa še kar prijazno pozdravil, zraven pa zadahnil kot sod napol gnilih sliv.

Na najino pojasnilo, da bi želela še ta večer v lovišče, nama je zagotovil, da je časa in jelenov dovolj tudi za drugi dan. Nikakor se mu ni dalo od peči, kjer je »pekel rakiju«. Toda vsi izgovori in vabilo na žganje mu niso pomagali. Po daljšem dokazovanju in protidokazovanju je popustil, vzal puško in daljnogled ter menil, da moramo še po njegovega svaka nadlogarja v zgornji konec vasi. Pohod skozi vas je bil zelo zanimiv, saj je bil prava folklorna predstava krajevne značilnosti tega letnega časa: povsod kotli za žganjekuho, ob njih pa nekaj vaščanov sedé ali čepé v značilnih slavonskih ovčjih bundah. In ni bilo kotla, mimo katerega smo šli, da ne bi domačin prijazno pozdravil in ponudil žganje. Gostoljubnost je pri teh preprostih ljudeh tako pristna in naravna, da se vabilu ne moreš ustavljati in čez nekaj minut sproščene pogovora se pojavi še krožnik s tlačenko ali želodcem, domačimi klobasami in kruhom. Tako smo porabili za nekaj sto metrov dolgo pot skozi vas debelo uro in prišli k nadlogarju precej okajeni.

Nadlogar Branko naju je prijetno presenetil z umerjenim, toda simpatičnim nastopom in bil takoj pripravljen, da spremlja enega od naju v lovišče. Pokazalo se je, da je odličen poznavalec lovišča in jelenjadi.

Takoj za nadlogarjevim domom smo krenili preko sadovnjaka proti gozdu, ki se je pričel kakšnih sto metrov za hišo in se vzpenjal v gričevje. Po izstopu iz sadovnjaka so me presenetili sledovi jelenjadi, ki so bili na mehkih ilovnatih tleh dokaj številni. Nadlogar Branko je ravnodušno pojasnil, da mu »dolazi jelenska divljač noči u šljivik«.

Milko je z logarjem krenil na levo, jaz pa z nadlogarjem na desno pobočje.

Že kakšno uro so se zbirali oblaki, ki so obetali nevihto in ko sva prišla na greben, se je ulila ploha, ki sva jo čepeč pod mojo polivinilasto pelerino prestala suha. Takoj po nalivu, ki ni trajal več kot pol ure, je posijalo večerno sonce in z zlatimi barvami obsvetilo stoletne hraste, na čigar listih so se bleščale deževne kaplje kot brušeni diamanti. Zatopljena v lepoto, ki jo narava tako pogosto in bogato ponuja, a jo ljudje sedanjosti zaradi tempa življenja ne utegnejo uživati, me je presenetil glas jelena, ki je rukal v dokajšnji daljavi pred nama.

Prvič sem slišal jelena rukati v naravi in nadvse prijetno mi je božal uho raskavi glas gospodarja slavonskih gozdov.

Branko je menil, da jelen verjetno ruka na poseki, ki je bila nekaj sto metrov pred nama in pohitela sva po lovski stezi v smer poseke. Naglica je bila potrebna, kajti sonce je pravkar zahajalo za sosednji greben.

Že med potjo so se rukanju prvega jelena pridružili z vseh strani še drugi jeleni, katerih mogočni glasovi so polnili gozdno tihoto z glasbo, ki ji po njenih odtenkih bojevitosti, zmagoslavja, nekakšne tuborne žalosti in surove prvobitnosti ni primerjave. Ostala mi je do danes najljubša glasba narave, ter vsako leto, ko se približuje jelenji ruk, vedno znova odmeva v mojih mislih in me vabi v kraljestvo rukajočih jelenov.

Prispela sva dokaj zasopla na rob poseke, ki se je pred nama razprostrla kakih 200 metrov daleč čez širok jarek, ki jo je delil na dvoje. Segala je od potoka, šumečega globoka pod nama, do grebena, pod katerim sva stala. Branko me je zagrabil za

Ne upa si k tropu

Foto V. Podgornik

laket, kažoč z drugo roko nekam čez jarek: »Eno idu dvojica.« Kljub napetemu gledanju nisem mogel na poseki, ki je bila poraščena s travo in posameznimi grmi, opaziti karkoli rdečega, kar bi bilo podobno jelenjadi. Šele, ko je Branko, ki je bil ves na trnih, dejal »pa vidite oni dve svinji«, sem mahoma zagledal na drugi strani jarka, v oddaljenosti kakih 120 metrov, dva prašiča.

Ker sem imel v mislih zgolj jelenjad in zato intenzivno iskal rdečo barvo, sem enostavno prezrl črna prašiča in še danes se spominjam na ta dogodek kot na klasičen primer avtosugestije.

Ker je prvi prašič pravkar izginil za grmom, sem kar prostoročno pomeril po drugem, ki je po strelu v ognju obležal. Medtem je prvi z dokajšnjo naglico spešil proti grebenu v okrilje rešilnega gozda. Kolikor hitro sem mogel menjati naboj, sem skočil k bližnjemu hrastu ter z naslonom pomeril po drugem prašiču. Ni mu dosti več manjkalo do grebena, ko je po strelu bolj padel kot skočil v bližnji grm, in nakazal strel s tem, da je z zadnjim delom klecnil.

Dogodek se je odigral v nekaj sekundah in tako živci niso utegnili priti do izraza. Zato pa sem po drugem strelu toliko močneje čutil tedaj že prijetno lovsko mrzlico.

Ko sva poiskala prvega prašiča, približno 100 kg težko svinjo, sem šel pogledat za drugim. Ta pa me je sprejel z osornim rohnenjem in bojevitim šklepetom zob, pri tem pa v grmu nisem kljub vsem naporom mogel opaziti ničesar od prašiča.

Branko me je poklical nazaj in bil mnenja, če je prašič čakal do sedaj, bo počakal tudi do jutri, ko bo verjetno že poginil in se ne kaže brez potrebe izpostavljati čekanom.

Že v prvem mraku sva prašiča odvekla navzdol v grapo do gozdne železnice in ga obesila v drvarsko lopo, da pride ponj delavec s tovornim konjem. Nato sva krenila zložno po progji proti vasi, kjer sta naju čakala Milko in logar, radovedna, kaj so pomenili strelji.

Po iskreni Milkovi čestitki naju je Branko povabil na večerjo, katere jedilnik je bil sestavljen iz jelenove juhe in jelenove pečenke. Kljub temu, da sem bil dokaj lačen, sem bore malo pojedel, kajti vsa jed je dišala po značilnem dahu jelena v ruku. Dah, ki sem ga zaznal že v gozdu, in mi je tam prijetno »dišal«, mi je bil pri jedi odvraten. Po večerji smo

se kasno v noč pogovarjali o lovu in lovskih doživljajih ob izvrstni stari slivovki, katere vpliv je menda tudi kriv, da sva z Milkom opolnoči, ko sva se vračala skozi vas v logarnico, potipala sleherni kamen na razdrapani poti, zgrešila most čez potok in si oprala noge do kolen, ko sva na napalnem mestu prebredla potok.

Kljub temu, da sem bil hudo utrujen in da je bilo treba že čez tri ure vstati, nisem mogel takoj zaspati. Ves blažen sem premišljeval o lovskem blagru, ki mi je bil naklonjen in o veliki verjetnosti, da bom zjutraj streljal tudi jelena. Z mislijo na trofejo, ki bo imela več paroščkov kot jež bodic, sem končno zaspal.

Še v mraku sva z Brankom hitela ob progi v notranjost lovišča in prvi svit naju je našel pri nakladališču gozdne železnice. Levo in desno so se vzpenjale strmine, povečini porasle s starimi hrastovimi sestoji in ponekod z velikimi kompleksi grmovja, ter se delile in cepile v številne jarke, pobočja in grebene.

S svitom so se pričeli oglašati jeleni in na najini levi so štirje uprizorili pravcati koncert.

Glede na veter sva morala nekaj sto metrov nazaj in nato po grebenu, ki se je vil prav v smer jelenov, ki niti za trenutek niso prenehali z rukanjem. V desetih minutah sva po dobrem kolovozu prispela v neposredno bližino jelenjadi, ki je bila v nekakšnem kotu, poraslem z gostim grmovjem. Jasno se je ločil glas najmočnejšega jelena, ki je imel košute, od glasov njegovih tekmecev, ki so se nemirno premikali v krogu, vendar očividno nobeden od njih ni tvegala spopada.

Seveda se v gostem grmovju ni od jelenjadi videlo ničesar in le gibanje grmovja je kazalo, kje se nahaja posamezna žival.

Medtem, ko sva sedeča na panju opazovala, kje se bo kaj pokazalo, so se pričeli oglašati jeleni z več strani in Branko mi je predlagal, naj bi šla za jelenom, ki se je oglašal v bližini in ki bi naj po njegovem mnenju rukai v redkem hrastovem gozdu. Tedaj se je eden od jelenov, ki sva jih imela v kotlu pred seboj, ločil od ostalih in rukajoč iz polnega grla prihajal na greben.

»Pripravite se,« mi je šepnil Branko, ki je z daljnogledom opazoval rogovje jelena, ki se je pokazalo nad grmovjem in se nihajoč približevalo grebenu. Klečal sem na enem kolenu in s pripravljeno puško, naslonjeno na drugo koleno, čakal trenutek, ko bo jelen stopil na greben.

»Možete pucati, nepravilen dvanajsterac,« je zopet šepnil Branko in naslednji trenutek je stopil jelen kakih 100 korakov pred nama iz grmovja na greben ter obstal za hrastom tako, da mu je deblo pokrivalo vsa pleča.

Od tega trenutka dalje so se dogodki razvijali tako, da se jih spominjam kot bi me tlačila mora.

Jelen je stopil korak naprej, sledil sem mu z iglo v daljnogledu in v trenutku, ko sem sprožil, je jelen preskočil kolovoz, obstal za trenutek na drugi strani kolovoza, se nato obrnil in po isti poti, po kateri je prišel, izginil nazaj v kotel.

Ob strelu se mi je jelen premaknil v daljnogledu in imel sem zanesljiv občutek, da je bila igla daljnogleda nekoliko zadaj in visoko; nekako strel v jetra.

»Pogodjen je, neče daleko,« je ugotovil Branko, toda na nastrelu, ki so ga jasno kazali odtisi parkljev, ni bilo niti krvi niti dlake. Ko sem tako pregledoval grmovje, če bi našel v višini strela kri, nenadoma ugledam kakih 50 metrov niže med grmovjem jelena, ki je mirno stal, obrnjen od naju. Prostoročno, toda skrbno sem pomeril jelenu v hrbet in sprožil. Po strelu sem videl, da je skočil globlje v jarek in za palec debelo bukovo vejo, ki se je počasi vrtinčila k tlom. To sem v daljnogledu prezrl in jo odstrelil pred jelenom. (Pride konec)

Bele mušice

Na ozarrah je stal kmet in opazoval ozimni posevek ter ugibal, da li bo sneg pravočasno pokrill ozimino pred ledeno burjo in kako bo zemlja prezimila. Na nebu so se neopazno zbirali oblaki ter napovedovali spremembo vremena. Tega kmet, s pogledom uprtim v zemljo, v katero je vložil toliko dela in znoja, ni opazil. Podzavestno je usmeril korak preko senožeti, da je pod nogami šumela zmrznjena travna ruša. Računal je, koliko je vložil in kolikšen je bil pridelek. Ob gozdičku so njegove misli prekinili hrupni vzleti fazanov s krmišča, ki ga je pred dnevi založil s hrano. Srce mu je zaigralo, kajti pisanih gostov — njegovih ljubljencev in varovancev je bilo mnogo. Začelo se je mračiti in kmet se je vračal proti domu iz svojega kraljestva, ki mu posveča ves trud ter misli in ki mu hkrati nudi uteho in veselje. V zraku je zaznal slabotne klice, ki so prihajali vse bliže, da je končno slišal šelest peruti divjih gosi, ki so se spuščale na tihotno polje. Tedaj so iz oblakov zaplavale bele mušice in zaplesale svoj zimski ples. Vedno več jih je bilo, ki so belile rjavo zemljo. Zimska noč s svojim čarom je legala na pokrajino... Ze v jutranjem mraku si je optal kmet-lovec nahrbtnik, poln koruze in čez ramo obesil puško ter zagazil v debelo snežno novino. Na krmišče je položil koruzo v storžih in potem zavil za rečno strugo.

Z večjim zadovoljstvom se vrača od krmišča kakor z lova. V skrbi za divjad najde pravo zadovoljstvo in se sprosti v svetlejših čustvih. Saj je kmet-lovec sam delec narave, katere varuh je in s katero se hkrati bori za svoj obstanek. In bele mušice so veselo plesale ob njegovih mislih.

Jožko Korpar

Divji lovci — strah lovišč

Na občnih zborih lovskih družin ugotavljajo vsako leto težji problem z divjimi lovci. Nekatere družine so postale prav nemočne do tega vprašanja in člani na gotovih področjih že skoraj niso upali izvajati lova, ali pa vsaj ne individualno zahajati v te predele. Najtežja situacija je bila prav gotovo na Kozjanskem. Številčno stanje lovcev je na tem področju padalo, mlajši se v lovsko organizacijo niso vključevali, pač pa je tu in tam zaposil za sprejem kak problematičen državljan, predvsem s ciljem, pridobiti si možnost legalne nabave municije in orožja. Divji lovci so postajali vse predrznejši. Lovili so že v skupinah in prirejali brakede na Bohorju, Veterniku, Rudnici in drugod ter celo v neposredni bližini Celja, na Resevni, v Blagovni, Skofji vasi itd. Pojavljali so se maskirani, zaustavljali državljane in grozili lovcem, da jim bodo požgali domačije, če si jih predrznejšo zasledovati.

Da so ti reviji prazni divjadi, menda ni treba posebej poudariti. Škoda, ki so jo povzročili lovstvu in s tem družbenemu gospodarstvu, gre v milijone. Lovska zveza v Celju si je prizadevala, da bi z organizacijskimi ukrepi v družinah na eni strani in seznanjanjem ter aktivizacijo vseh merodajnih činiteljev, od milice do političnih organizacij na drugi strani, takemu stanju naredila konec.

V Olimeljskem logu (LD Podčetrtek) je prišlo v letošnjem poletju do krvavega obračuna med samimi divjimi lovci. Ubit je bil Edi Druškovič iz Rudnice, poznan divji lovec. Vse kaže, da je motiv uboja prestiž, nesoglasja in sovraštvo v združbi divjih lovcov, ki jo je Druškovič vodil, sicer pa bo preiskava to ugotovila.

Šele ta dogodek je na žalost dokazal družbeno nevarnost divjega lova in ljudi, ki se z njim ukvarjajo; navadno so divji lovci tudi izvrševalci drugih kaznivih dejanj. Pred kratkim sta bila v Celju aretirana Milan Košir in Drago Podgoršek, ki odgovarjata za vrsto vlomnih tatvin. Preiskovalne organe smo obvestili in seznanili s podatki, ki dokazujejo tudi Koširjevo izvrševanje divjega lova. Pri preiskavi hiše so našli puško in municijo. Podgoršek pa je izpovedal, da je videl na Koširjevem domu 1. 8. 1965 tri ustreljene srne in enega zajca, ki jih je ta uplenil v družbi s Francem Rozmanom.

Klopčič se je začel odvijati. Hitro so bili zbrani podatki, da se z divjim lovom ukvarjajo tudi Ivan Šumlak, Jakob Veber, Ivan Oset, Konrad in Emil Tovornik ter nekateri drugi. Jakob Veber, zaradi divjega lova še v pogojni kazni, jim je bil duhovni vodja.

V skupni akciji uslužbencev UNZ Celje in milice, ki je bila zelo dobro pripravljena, je bilo odvzetih 12 pušk, različnih vrst in sistemov, od repetirk do prednjač in tekmovalna malokalibrska pištola, poleg tega pa še kup municije in ostalega pribora. V postopku je uspelo dokazati, da so navedeni v zadnjih treh letih pobili 55 kosov srnjadi, 27 zajcev, 30 fazanov in eno veverico, ter znaša odškodninski zahtevki lovskih družin Šentjur pri Celju, Štore in Celje-Grmada, na katerem terenu so izvrševali divji lov, 1 914 000 din. To pa prav gotovo ni vse. Žena enega od teh je izjavila, da so preko njihove hiše razpečali čez 100 kosov srnjadi.

Orožje so imeli divji lovci skrito zelo premeteno. Šumlak je imel izdelano skrivališče za puško pod ploščo kmečke mize, Tovornik v tramu ostrešja v drvarnici, Rozman v seniku, kjer je iz zunanje strani odtrgal vsakokrat desko in spravil puško v pripravljen rov, Jurkošek je imel puško v rovu, ki ga je gozdni potok izdolbel v breg, obešeno na korenine. Oset je nosil orožje k sosedu in ga je ta skrival, verjetno ne zastonj. Med seboj so si orožje tudi izposojali.

Šumlak je orožje izročil sam na opozorilo preiskovalca. Ko je to videla njegova mati, je zakričala nanj: »Ti, zelenec, se greš raubšica. Stari je lovil 40 let, pa ga niso nikdar dobili.« Tudi Franc Jurkošek je sam izročil dvocevko. Žena mu je hotela to preprečiti, ker pa ni uspela, je puško hotela vsaj poškodovati, da bi lahko zagovarjali njeno neupornost.

Vsekakor je zanimiv podatek, da je bil brat Franca Rozmana, Anton, štipendist Streleske zveze Slovenije. Doma je imel vojaško puško »Mauser« s 131 naboji in malokalibrsko pištolo »Drulov« s 1091 naboji. S to pištolo je Franc ustrelil več kosov srnjadi, fazanov in zajcev. Anton je imel orožje in municijo nezavarovano, tako da je do nje prišel lahko vsakdo. Organi za notranje zadeve so mu vse odvzeli in izročili Strelski družini Štore, katere član je bil. Strelesko zvezo Slovenije pa smo o tem z dopisom obvestili in priporočili, da se ga izključni iz

Stojanova gorca, kjer so se zbirali divji lovci in delili plen Foto J. Kuntarič

strelnih vrst, ne glede na to, ali je za bratovo početje vedel ali ne.

Likvidacija te združbe divjih lovcov pa je žal pokazala, da so revirji slabo nadzorovani. Problem poklicnih lovskih čuvajev je sicer znan, s pomožnimi čuvaji pa lahko le delno rešujemo situacijo. Mislim, da je glavno vprašanje premajhna kolektivna aktivizacija članstva v tej smeri. Nad tem se naj zamislijo predvsem tovariši, ki zahajajo v revir samo takrat, kadar je kaj za ustreliti, sicer se pa redno izmikajo delu. Samo taki tudi kritizirajo ostrino poslovnikov lovskih družin, ki obravnavajo minus in plus točke za delo. Že z dosledno

Del zaplenjenega orožja in municije v akciji na Resevni

Foto J. Kuntarič

uporabo poslovnikov bomo kos situaciji. Pri udeleževanju v lovstvu ne smemo iskati zgolj rekreacije, ampak je za to rekreacijo treba tudi nekaj žrtvovati.

Pred kratkim je bilo sicer še nekaj zanimivih posegov proti divjim lovcem, ki pa jih podrobneje ne bi opisoval. Omenim naj samo, da so na Bohorju z orožjem ustavili starešino LD Bohor, ta pa je užgal po njih s polavtomatsko risanico. V Ojstrici je divji lovec dvignil puško na lovca Petka, vendar je bil slednji hitrejši in je divjemu lovcu s kroglo prestrelil nogo. S terena javljajo, da je posebno akcija na Resevni (Košir—Rozman) izredno pozitivno odjeknila in da vlada zatišje. Vendar nas to ne sme uspavati. Glavno je, da smo lovci uspeli dokazati družbeno nevarnost divjega lova in občutek imam, da gledajo sedaj vsi merodajni na ta problem s tega aspekta.

Na vrata trka zima in divjad se bo v stiski za hrano pomaknila bližje ljudem, s tem pa se izpostavila nevarnosti divjega lova. Lovci, zavedajmo se tega in čuvajmo naše premoženje!

Jože Kuntarič

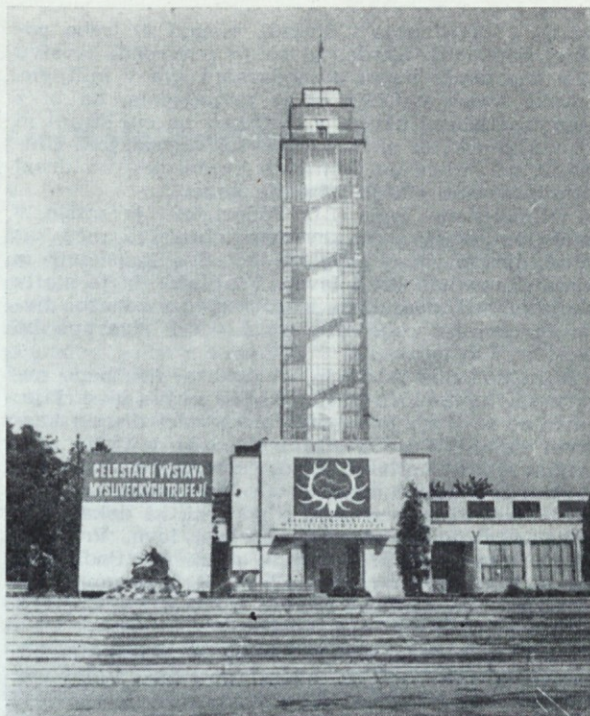
Po lovskem svetu

Lovska razstava v Brnu, ČSSR

Dne 27. junija je bila na razstavišču v Brnu zaključena vsedržavna razstava lovskih trofejev. Navzovala se je na zadnjo državno razstavo leta 1938 in je imela namen prikazati uspehe lovskega gospodarjenja v treh desetletjih, še posebno pa od leta 1945 dalje v socialistični ureditvi in je sovpadala s proslavljanjem 20-letnice osvoboditve Českoslovaške po sovjetski armadi. Razstava je v vseh ozirih zadovoljila obiskovalce, o čemer pričajo laskave izjave mnogih od 85 000 obiskovalcev, vpisanih v spominski knjigi.

Skupno je bilo razstavljenih okoli 1300 trofejev velike divjadi, ki so po oceni (mednarodne CIC-točke) dosegle vsaj bronasto medaljo. Redkost je bila vsekakor razstava trofejev muflonov, s kakršnimi se ne more kosati, niti po številu niti po kvaliteti, nobena druga država na svetu. V razstavo trofejev so bile skladno vključene še manjše razstave lovskega orožja, optike, fotografije in umetnosti ter še druge.

Jelenje trofeje, ki jih je bilo največ (440), so bile razporejene po gojitvenih področjih, pri čemer so bila sorodna in sosednja področja združena. S tem je bil ustvarjen boljši pregled nad trofejami

Vhod na razstavišče

Foto inž. B. Stanič

in omogočena primerjava o ravni gojitve v različnih predelih ČSSR.

29 trofejev jelenov je bilo ocenjenih z zlato, 185 s srebrno in 218 z bronasto medaljo. Razstava je v celoti pokazala presenetljiv dvig kvalitete jelenjih trofejev od l. 1937, ko je bil najboljši češki jelen (uplenjen leta 1900) na razstavi v Berlinu ocenjen z 224,8 točke. Letos smo na razstavi lahko videli kar šest trofejev z višjo oceno od navedene. Najvišjo oceno je dobil jelen, ki ga je uplenil ing. J. Höhera leta 1961 na Polany in ima 240,65 CIC točke.

Najmočnejši porast kvalitete jelenjih trofejev se je uveljavil v čeških in moravskih krajih. Tu je kar 35 jelenov preseglo oceno jelena, ki je leta 1937 v Berlinu dobil oceno 189 CIC točk. Od teh sta dva najmočnejša jelena dosegla vrednost 218,43 in 217,14 točke.

Ta razveseljav dvig kvalitete je očitna posledica pravilnega usmerjanja gojitve jelenjadi v poslednjih letih, ko je zabeležen tudi močan porast števila kapitalnih trofejev, nagrajenih z zlatimi in srebrnimi medaljami. Od skupnega števila po letu 1960 uplenjenih jelenjih trofejev jih je $\frac{1}{3}$ ocenjenih z zlato in $\frac{2}{3}$ s srebrno medaljo.

K temu je treba še pripomniti, da možnosti gojitve jelenjadi na Češkem še daleč niso izčrpane. Tako npr. približne ocene starosti jelenov, katerih trofeje so bile razstavljene, kažejo na to, da je bila velika večina teh jelenov uplenjena pre zgodaj, tj. mnogo prej, preden bi lahko razvili najmočnejše rogovje. Poprečna starost znaša ko-

maj 9 let in so bili jeleni na meji med drugo in tretjo tretjino svojega življenja.

Po dosedanjih izsledkih raziskav se lahko z gotovostjo oprimemo prepričanja, da so jeleni v zreli življenjski dobi, ko dosežejo starost 12—15 let. Tedaj ima njihovo rogovje do 10 točk več, kot v devetem letu življenja. Ugotovili smo, da je bilo več kot 53 % razstavljenih iz druge tretjine življenjske dobe, torej mlajših od 9 let, od teh nekateri samo 6 let stari. Nasprotno pa je bilo samo 12 % jelenov starejših od 12 let. Večini najmočnejših jelenov je manjkalo še nekaj let do starosti, ko bi dosegli najmočnejše rogovje. Navedena dejstva kažejo, kako pomembno je gospodariti tako, da bi se odstrel najlepših jelenov resnično ujema z dobo njihove zrelosti.

Pri doslednem upoštevanju tega načela bi bili rezultati lahko še mnogo boljši.

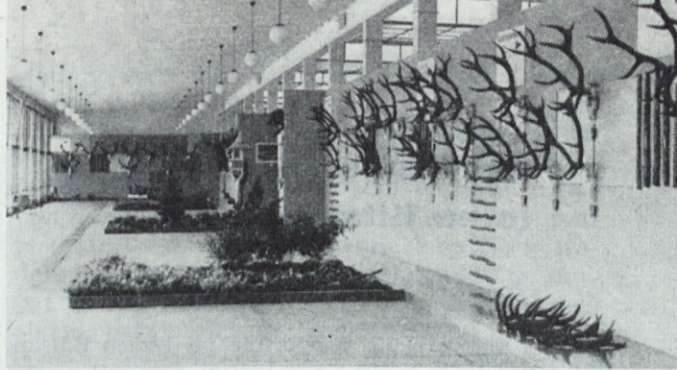
Poleg trofej jelenov je bilo razstavljenih še 13 trofej sika-jelenov, od katerih so 4 prejele zlato medaljo, dalje 37 trofej damjakov, ki so prejele 5 zlatih, 6 srebrnih in 21 bronastih medalj. Tudi pri trofejah damjakov je bilo opaziti, enako kot pri jelenih, odstrel pred zrelostjo. Le par trofej je kazalo popolno zrelost.

Od skupnega števila 347 trofej srnjadi jih je 39 prejelo zlato, 84 srebrno in 119 bronasto medaljo. Večina teh je bila uplenjena v zadnjih letih, ko je opaziti močan porast kvalitete trofej. Najmočnejši srnjak je bil uplenjen v letu 1962 (uplenitelj Košecuv z Nesvad) in je ocenjen s 178,33 CIC točke. Po letu 1960 je bilo uplenjenih več kot polovica vseh srnjakov, ocenjenih z zlato medaljo. Mnogo trofej pa na žalost ni našlo poti na razstavo, čeprav so med njimi mnoge še boljše od razstavljenih.

Najvrednejši del razstave so predstavljale trofeje muflonov. Od skupno 162 razstavljenih jih je bilo 36 ocenjenih z zlato, 48 s srebrno, kar je najlepši dokaz za kvaliteto. Krona teh trofej je bil razstavljen prvak sveta, muflon, ki ga je uplenil leta 1957 Podolsky in ima 236,95 CIC točke. Brez pretiravanja lahko rečemo, da toliko tako lep in vrednih trofej muflonov ni bilo razstavljenih še nikjer in da bi vse ostale evropske države, ki še gojijo muflona, s skupno razstavo težko konkurirale izbranim češkim trofejam muflonov v Brnu. Tudi pri tej vrsti divjadi izvirajo najlepše trofeje iz zadnjih let.

Jedro razstave gamsjih rogljev so tvorile trofeje s Tatr, ki pa niso dosegle dovolj visoke ocene za zlato medaljo.

Trofeje divjih prašičev so bile razstavljene v precejšnjem številu. Od 213 jih je 34 prejelo zlato, 50 srebrno in 90 bronasto medaljo. Tudi tukaj način izvajanja lova preprečuje dvig števila najkvalitetnejših trofej, ker se brez daljšega premisleka strelja po najmočnejšem kosu v krdelu in tako le malo merjascev doseže starost, v kateri nosijo najmočnejše čekane.

Jelenje trofeje na razstavi

Foto inž. B. Stanič

Razstava je bila dopolnjena s trofejami velikih zveri. Ocenjeno je bilo 19 risov, 3 volkovi in 3 medvedi. Dalje so bile razstavljene trofeje virginjskih jelenov, velikega petelina, ruševca, droplje in ostale trofeje divjadi, večina z moravskega muzeja v Brnu.

Da bi lovci lahko spoznali obsežnost vrste jelenov z vsega sveta, je bil razstavljen del slovite Salačove zbirke, ki je deponirana v muzeju v Hluboki na Vltavi.

Razstava je pokazala uspehe prizadevanj čeških gojiteljev trofejne divjadi, čeprav sami še niso popolnoma zadovoljni z doseženimi rezultati in težijo od množičnosti h kvaliteti trofej. Pomemben doprinos razstave je pa tudi, da je opozorila na pomen lovstva v državnem in mednarodnem merilu.

Po češki lovski reviji »Myslivost«
Borut Stanič

Svetovni prvak, 236,95 točke CiC

Pridobivanje maralovih rogov v Rusiji in na Kitajskem

Srečko Lapaine

Že ko me je prvič vozil ribič po jezeru Saisan na Altaju, me je med pogovorom seznanil z rejo jelenov maralov, s katero se pečajo ruski priseljenci na Altaju. Iz pripovedovanja sem posnel, da je ta posel zelo donosen.

Ko sem čez leto dni prešel kitajsko mejo in se za pet let naselil v mestu Kuldži, provinca Sinkjang, sem se spomnil na ta pogovor. Prve mesece sem se naselil v katoliški misiji pri misionarju patru Hufnaglu, ki je upravljal s celotno župnijo. Pri prvem razgovoru sem napeljal besedo na marale in pater je takoj priznal, da se tudi on peča z mislijo, da bi začel z rejo maralov. Kmalu sem prišel v stik s tamkajšnjimi lovci, ki so mi že po dveh mesecih ponudili v nakup prvo maralovo košuto. Medtem je pater Hufnagel na svojem posestvu blizu mesta Kajdja ogradil primeren prostor in napeljal vodo. To je bil skromen začetek najinega gospodarjenja z marali. No, iz malega raste veliko in jeseni sva imela že tri košute in lepega jelena (slika). Ker sva bila v tem gospodarjenju docela neuka, sva povabila kot svetovalca kitajskega zdravnika, ki je živel v mestu Kuldji. Možakar naju je pod pogojem, da mu prodava rogove, res prav dobro poučil in spomladi sva po njegovem nasvetu že odrezala jelenu prve rogove. Tudi drugo in tretje leto, ko sva priredila teleta in dokupila kapitalnega samca, je šel posel dobro od rok. Opažala pa sva, da je obora pretesna, ker živali vse popasejo, čeprav sva jim deloma preorala zemljo ter posejala oves in repo. Jeleni pa so popasli, še preden je dozorelo. Tako sva morala jelene pozimi izdatno krmiti, kar ni bilo poceni. Kljub primitivnosti te reje pa je bil posel še vedno donosen. Takrat sem že slišal o novem načinu reje maralov in kar bom v naslednjem povedal, sem posnel iz ruske lovske revije »O h o t a« 1965/8. Zakaj, kar so dosegli ruski zdravniki in biologi v tem pogledu, je vredno branja.

»Gojitev maralov za pridobivanje njihovih rogov je važna in razmeroma nova veja kmetijsko-lovskega gospodarstva. Za pridobivanje rogov se uporabljata dve vrsti jelenov — marali in damjaki. Rogove izvažajo na Kitajsko, v Indijo, Burmo in na Japonsko. Uporabljajo jih pa tudi za izdelovanje zdravilnih preparatov v sami Rusiji za domači trg.

V tibetsko kitajski medicini so rogovi znani že mnoga stoletja kot visoko aktivno zdravilo in tonizirajoče sredstvo pri raznih boleznih. Skrbno preskušena mnogoletna praksa tibetskih zdrav-

nikov je dala sovjetski endokrinologiji pod vodstvom akademika S. M. Pavlenka v zadnjih tridesetih letih visoko aktiven organo-terapevtski preparat iz rogov marala, v Rusiji imenovan »pantokrin«. S specialnimi kemijskimi raziskavanji je bilo ugotovljeno, da kri maralovih še neokostenelih rogov vsebuje ogromno količino spolnih hormonov in vitaminov. Preparat pantokrin aktivno vpliva na srčni mišični sistem, na želodčno-črevesni trakt, izrazito pospešuje regeneracijske procese zlasti pri zastarelih čirih in notranjih ranah, povečuje funkcijo ledvic pri uriniranju, povišuje splošni tonus bolnika, ugodno veča splošno počutje in pomirja živčni sistem. Te lastnosti uvrščajo pantokrin med vse-skozi učinkovite in dragocene zdravilne preparate. Rogovi pa niso edini produkt, ki ga pridobivajo od jelenov. Kitajska farmacija trdi, da ima kri rogatih jelenov, pridobljena iz žil dovodnic izredno zdravilno lastnost. Preparat »pantohematogen«, dobljen iz krvi rogatih jelenov — po doktorju bioloških ved B. K. Novikovem, je pokazal velik učinek pri zdravljenju izrabljenega živčnega sistema, pri bolezenski presnovi hrane, pri slabokrvnosti, furunkulozi in drugih boleznih. Razen tega se v tibetski medicini na veliko uporabljajo repi, moda, penisi in žile rogatih jelenov ter se preparati iz njih uporabljajo z velikim uspehom pri mnogih boleznih. Vodo, v kateri se kuhajo rogovi, z uspehom uporabljajo pri zdravljenju revmatizma in raznih prehladov. Tako čakajo sovjetske strokovnjake še mnoga raziskovanja drugih telesnih delov rogatih jelenov, ki bi prišli v poštev za izdelavo dragocenih zdravilnih preparatov. Mimo vsega tega dajejo marali in damjaki nad vse okusno meso in kožo, iz katerih krojijo zimske plašče in izdelujejo najboljše usnje. Visoke cene za rogove v zadnjih stoletjih so dale pobudo, da je rusko lovstvo začelo z organiziranim lovom na marala. Mnogoletno čezmerno odstreljevanje pa je povzročilo velik upad staleža maralov in damjakov. Zlasti je bilo to občutno na Altaju in v gorovju Vzhodne Sibirije. Težkoče pri lovu na marale so privedle do racionalne gojitve teh jelenov. V petdesetih letih devetnajstega stoletja so se začele v Južnem Altaju pojavljati gospodarstva z marali in damjaki, ki so se izpopolnjevala z dokupovanjem divjih maralov, še bolj pa z naravnim prirastkom v gospodarstvih. Na razmnožitev maralov je zlasti vplivalo vsakoletno žaganje rogov. Žaganje rogov pri jelenih namreč nikakor ne vpliva na njihove paritvene zmogljivosti v jeseni. Odžagani rogovi so šli vedno zelo dobro v promet. H koncu devetnajstega stoletja je bilo preko 200 gospodarstev s 3000 marali. Privatna gospodarstva z marali in damjaki so bila zelo primitivna, podobno kakor gospodarstva z domačo živino. Vendar je bilo tako primitivno gospodarjenje zelo uspešno, ker ni zahtevalo večjih investicij. Že leta 1907 so preko Ongudaj-

ske carinarnice izvozili na Kitajsko 100 pudov ali 1,60 tone rogov za 35 000 zlatih rubljev. V letu 1928, pred propadom teh gospodarstev, je znašal izvoz 120 000 zlatih rubljev.

Posebno spretni v lovu na marale so bili altajski lovci, ki so bili po večini tudi dobavitelji maralov in damjakov ruskim gospodarjem. Državljanska vojna je skoraj docela uničila gospodarstva na Altaju in v Vzhodni Sibiriji. Jelenjad je bila po večini pobita, deloma pa se je razbežala na vse vetrove. Z okrepitevijo sovjetske oblasti se je pričela nova etapa v razvoju gojitve rogatih jelenov. V kratkem so bili organizirani maralorejski sovhozi, v katerih so združili ostanke prejšnjih privatnih gospodarstev. Prvi maralorejski sovhoz je bil ustanovljen v vzhodni Kazakstanski oblasti in je leta 1933 imel v svojih napravah že 90 % preostalih maralov in damjakov.

Nova organizacija teh socialističnih vzrejališč maralov in damjakov je takoj znatno dvignila kakovostno pridobivanje rogov. Rezanje rogov pri samcih se vrši v času, ko so rogovi najkvalitetnejši. Ustrezno konserviranje teh pa mora slediti že uro po odžaganju po strokovno izurjenih ljudeh in v specialnih sušilnicah.

Rogovi divjih maralov znatno zaostajajo v kakovosti za pridobljenimi v gojiščih. Težkoče so v tem, da je pri divjih maralih zelo težko ugotoviti pravilno zrelost rogov, ker se lov vrši ponoči in ker je razdalja od kraja uplenitve do sušilnice skoraj vedno večja, kakor jo dovoljuje čas za dostavo v sušilnico. Tako se morajo uplenitelji često zadovoljiti z že okostenelo krvjo v rogovih, kar daje slabo kvaliteto, ki največkrat ne gre v promet. Za izvoz pridejo v poštev le rogovi iz gospodarstev.

Maralo-sovhozi na Altaju so dolgo časa gojili le marale in niso upoštevali damjakov. Leta 1933 pa so v vzrejališča uvedli tudi damjake, ki so se dobro aklimatizirali in ustrezajo pridobivanju rogov. Stalež je leta 1965 dosegel 13 000 maralov in 5000 damjakov. Od njih letno pridobijo 12 ton konserviranih rogov marala in 1 tona rogov damjakov. Lastna cena konserviranih maralovih rogov je 45—55 rubljev za kilogram in se pri realizaciji dobi 85—90 rubljev. Za damjakove robove je lastna cena 150—160 rubljev, pri realizaciji pa 190—200 rubljev za kilogram. Poprečna teža odžaganih maralovih rogov je 6,50 kg, damjakovih pa 1,20—1,30 kg.

Današnji način gojitve v oborah je silno drag, ker mora biti ograja najmanj 2,50 metra visoka. Taka ograja pa služi letno največ tri mesece, ker so v tem času tudi najboljša pasišča docela popasena in so živali potem primorane, da jedo osat, ki je manj ugoden za razvoj rogov. Prenos takih obor pa je precej težaven in drag. Zato sedaj uporabljajo cenejši in boljši način paše za črede. Znano je, da se marali kakor tudi damjaki kaj hitro udomače in se pod spretnim vodstvom pastirjev z nekaj psi najuspešneje pasejo na pro-

stem v vseh maralosovhozih. Bogastvo raznih trav in zelišč s stalno spremembo pasišča je dalo najboljšo in najcenejšo prehrano. Razen tega so na prostih pašnikih docela izginile bolezni po črevesnih zajedavcih, ki so prej v oborah napadali živali. Ta novi način paše na prostem je tudi pokazal, da se marali in damjaki pasejo v čredah, ločenih po spolu, to je teleta in košute skupaj in zase, jeleni pa zopet zase. Pri novem sistemu pašnje ima vodstvo čredo vedno pred očmi in jo laže kontrolira glede na starost in posebnosti posameznih živali. Paša na prostem tudi znatno vpliva na boljši razvoj, to je na težo rogov. Pri prejšnjem načinu pašnje je bila poprečna teža maralovih rogov 6,50 kg, medtem ko je bila leta 1964 v enem primeru dosežena teža celo 21,30 kg.

Ker pa po pantokrinu in drugih preparatih popraševanje stalno narašča, se je vodstvo ruskega gospodarstva odločilo, da podobna gojišča ustanovi v vseh oblastih, koder bi se marali in damjaki lahko aklimatizirali...«

Rusija in Sibirija nimata našega jelena, zato se je mogla pač razviti ta panoga pridobivanja znamenitih zdravil le iz krvi marala in damjaka. Pri tem se mi vsiljuje misel, ko se naš plemeniti jelen sprehaja spomladi po gozdih z mladim rogovjem, polnim iste krvi, kakor jo ima maral, da bi se dala tudi pri nas organizirati podobna industrija zdravil, zlasti ker se je stalež našega jelena znatno povečal in bi se v tem primeru še lahko povečal. Ne dvomim namreč, da bi se naš jelen ne dal deloma udomačiti. Saj piše že naš Franc Erjavec: »V lepih dobrih blizu Dunaja v tako imenovanem Prateru, kamor dunajska gospoda rada hodi na sprehode, živi mnogo prav krotkih jelenov, pasoč se se še ne zmenijo za sprehajalce, večkrat pridejo tudi na cesto ogledovat si ljudi in kočije, pridružijo se tudi gostom, ki v hladni senci sedeč jedo in pijejo in beračijo okoli njih... V gostilno z napisom »Pri jelenu« je zahajal posebno pameten jelen, vse ga je imelo rado in iz moje roke je večkrat dobil kosce kruha...« Da bi se torej mladi jeleni ne dali udomačiti, ne bo držalo. Drugo pa je, kdo izmed naših mladih lovcev, zdravnikov in kemikov bi se lotil takega dela, ki sicer ne daje takoj velikih uspehov.

Foto S. Lapaine

IZ LOVSKEGA OPRTNIKA

Nelovsko ponašanje

Kakšno rak-rano predstavljajo za lovsko družino streljači in nevoščljivci, vedo marsikateri lovci. Koliko preprirov ali pa tudi zatajene jeze povzročajo taki značaji, slišimo skoraj povsod. Ne smemo se čuditi, če postane tudi morda prej pošten tovariš pokvarjen lovec in če pravi: »Če ne bom streljal jaz, bo pa kdo drug«. Če se pa kdo najde, ki ima dovolj poguma in pove svoje mišljenje o teh stvareh, je strašna zamera in pride do nasprotstev tudi izven lova, v službenem življenju. Kolikokrat sem s težko muko požiral trpke besede, ko sem omenil lovca, ki je bil sicer določen v pogon, pa se je tihotapil daleč pred pogonom in prestrezal divjad. Kaj naj reče človek lovcu, ki se premika s stojišča toliko časa, da se namesti na »roparskem« stojišču. Verjetno je izgubil občutek lovske časti in je najbž tak tudi v ostalem življenju. Zamislimo se, če že nismo doživeli, v duševnost lovca, ki disciplinirano stoji ure in ure na stojišču, čeprav mu mraz leze v kosti, da drgeta. Ob vsakem vrisku lovskih psov mu zapolje kri, tesneje stisne puško, da bi mu uspešen strel povrnil prestani trud. Toda komaj so se psi oglasili, je že padel strel iz vrst pogona in psi so utihnili. To bo prvič, drugič, morda še prebolel, ko mu bo po odstreljena divjad tik pred nosom, bo ali vzkipeal ali pa se zarotil, da se takih lovov ne bo več udeleževal. Da bi bila ironija še večja, mu bo morda prestrezač celo pokazal plen, češ poglej, kakšno srečo imam! Vprašajmo za mnenje lovca, ki na stojišču niso videli niti dlake, ko ob končanem pogonu vsak lovec iz pogona prinese enega ali celo več zajcev. Ko bi se lovci takih lovskih družin zavdali, kakšno mnenje imajo lovske gostje o njih, bi verjetno globoko zardeli, če bi še lahko. Mnogokrat mi je žal, da nimam foto-

grafskega aparata, da bi posnel lovca, ki v divjem diru teče, da bi prestregel zajca, ki je usmerjen proti stojišču lovskega tovariša. Morda bi javen posmeh le pomagal odpraviti take in podobne nepravilnosti. Vidimo namreč, da se podobne in take napake ne odpravijo kljub še tako dobrim člankom v našem glasilu. Žal se te napake same maščujejo s pogostimi nesrečami. Zategadelj je naša lovška in človeška dolžnost, da tako početje kritiziramo.

Dipl. ing.
Lojze Kocmur

Mlade divje mačke

Kakor že večkrat sem bil tudi 31. julija 1965 s prijateljem v lovski koči »Narcis«, last Lovske družine Begunje pri Cerknici. Tega dne sva se proti večeru s Stanetom odpravila na klicanje srnjaka. Po kratki vožnji z motorjem do gozdarske kočice in dalje peš proti Brajnicam, kjer sem nameraval klicati, sva se ustavila in sedla v travo. Po krajšem postaniku sem pričel piskati. Na moje presenečenje pa se nedaleč od mene oglašil slaboten glas, povsem podoben glasu mlade mačke. Zapiskam drugič pa spet isti glas. Po kratkem premoru znova zapiskam, pa se oglasita iz iste smeri dva glasova, iz nasprotne pa še dva. Na naslednji klic se iz moje nasprotne smeri oglasijo kar trije.

Čas je tekel in že se je spuščal mrak nad gozdom in vidljivost je bila vse manjša. S Stanetom sva sklenila, da se previdno približava mestu, od koder se je slišal glas. Iz neposredne bližine sva videla, da je to dolinica ali bolje rečeno kotanja, poraščena z gostim grmovjem. Previdno sem se plazil proti grmovju in opazil, da je majhna siva živalca izginila med skalami. Malo sem pogledal še po grmovju pa nisem videl ni-

česar več, ker je bil že popoln mrak. Vrnila sva se na kraj, kjer sva prej klicala in na moj prvi klic so se odzvali drug za drugim podobni glasovi. Neslišno sva se pričela plaziti v smer, od koder so se slišali. Prišla sva do skalovja in naenkrat je vse utihnilo. Ponovno sem zapiskal in spet se je oglasilo tik poleg mene v grmovju. Toda vse iskanje je bilo zaman. Spet sem poskusil nekajkrat s piskom, okolica pa je ostala tiha.

Naslednje jutro sva spet odšla v tisti predel gozda, kjer sva prejšnji večer slišala otožno mijavkanje. Skrbno sva preiskala vso okolico in ugotovila, da so na obeh mestih, kjer so se oglašale mačke, luknje v skalovju. Tako je minila ura tavanja po Brajnicah brez uspeha. Zavaljo neuspeha sem postal nerazpoložen, ker sem naslednji dan nameraval odpotovati na dopust. Vse to pa je premagala lovška strast in naslednje jutro sva se s prijateljem spet odpravila od doma.

Jutro je bilo lepo, toplo, ura okrog štirih, ko sva se peljala preko Pokojišča proti Brajnicam in kraju, kjer sva prejšnji dan našla tiste luknje v skalovju. Malo se zaustaviva na jasi in prisluhneva. Bilo je vse tiho. Previdno se tihotapiva naprej in že po nekaj korakih zaslišiva tisto znano mijavkanje. Pričela sva se neslišno plaziti proti glasovom. Že po nekaj metrih zagledam mlado mačko, ki sedi blizu luknje. Dva tri skoke in mačica je bila v mojih rokah. Tisti hip je prijatelj videl, da je druga mačka pobegnila med skalovje. Ujetnika sva si dobro ogledala in ga spravila v lovski nahrbtnik. Odpraviva se še na drugi kraj. Toda tu je bilo vse tiho. Šla sva dalje v gozd, da bi nabrala nekaj gob. Po kakih dveh urah sva se vračala z namenom, da se odpeljeva domov. Ko pa sva stopila iz gozda na jaso, zaslišiva mijavkanje in že od daleč vidiva,

da sedi na skali mlada mačka. Koj nato sva se že plazila proti njej in jo v hipu ujela, vtem pa sta dve mački smuknili v luknjo med skalovje. Zadovoljna sva se odpravila domov.

Doma sva mačici poskusila hraniti z mlekom, a ni šlo. Poskusila sva še z mesom in res sta pričeli jesti. Nato sva ju vsak dan hranila z mesom ali z ribicami, ki sva jih lovila v Bajarju pri vrhniški opekarni. Po nekaj dneh sva jima začela nositi še razne škodljive ptiče. Ko se je začel lov na polhe, sta dobili še po kakega polha, kar je zanju največja poslastica. Sedaj sta že veliki in zelo živahni. Kadar se do sitega najesta, jih lahko vzamem v roke in tudi malo spustim na vrt, da plezata po drevju.

Franci Pečar

Prvak Jugoslavije za leto 1965

Član LD Tounj Djuro Višnić, ki je 1959. pri Ogulinu ustrelil svetovnega prvaka, je 12. avgusta 1965 na klic uplenil v istem lovišču, v Tounjskem Krpelu srnjaka, ki sem ga takole ocenil:

	Točke
Dolž. desnega roga 26,5 cm	
Dolžina levega roga 27 cm, poprečje 26,7	13,35
Teža rogovja 475 g	47,50
Volumen rogov 260 cm ³	78,—
Barva temnorjava, skoraj črna	4,—
Grbičavost na vseh delih	4,—
Venca (roži) zelo močna	4,—
Razkrečenost majhna	1,—
Konice odrastkov (paroškovi) ostre s sijem	2,—
Pribitek za pravilnost in lepoto	5,—
Odbitki	0,—
Skupaj	158,85

V svoji dolgoletni praksi nisem imel v rokah lepšega rogovja, ki z estetske strani prekaša svetov-

nega prvaka. Obseg vencev svetovnega prvaka znaša 28 cm, medtem ko je obseg vencev tega srnjaka 37 cm. Srnjak je bil star okoli 7 let. Slika žal ne pokaže mogočnosti tega rogovja.

Ing. Zlatko Turkalj,
Ogulin

Novo patrono 5,6 × 57 za repetirko je na dunajskem jesenskem sejmu med drugim razstavila RWS tovarna. Naboj je zlasti ustrezen za srnjad in gamse. Visoko zmogljiva patrona ima poseben tip kroglice z delnim poniklanim jeklenim plaščem, s stožčasto, nekoliko izvotleno konico. Kroglica je kratko imenovana »KS«, tehta 4,8 grama, z začetno hitrostjo V_0 1040 ms in učinkom 265 mkp. V_{100} je 920 ms, E_{100} 206 mkp, V_{200} 805 ms, E_{200} 150 mkp. Najugodnejša pristrelna razdalja je 215 metrov, vzpon pri 150 metrih le 3,9 cm nad merilno črto skozi daljnogled, tako da je do 240 metrov daljave mogoče streljati brez premika merilne točke. Po navedbi lovcev, ki so učinek naboja praktično preizkusili na divjadi, je ta v vsakem oziru zadovoljiv. Nova patrona pride kmalu v promet.

M. S.

Pred mnogimi leti...

Ko sem pred nedavnim brskal po predalih, mi je pod roko prišla fotografija, ki nosi na hrbtni strani zapis: 4. 8. 1913, ustreljen ob vznožju »Videža« v Podgrižovrtu. Spomnila me je na lovski dogodek, ki sem ga doživel pred več kot petdesetimi leti.

Bilo je četrtega avgusta 1913. leta. Sonce je pripekalo, kot bi mu sam vrag kuril. Z zakupnikom B-jem sva se potikala po lepem borovem gozdu Videža — katerega ime nosi danes lovska družina na Kozini — in poskušala s piščalko privabiti pred cev starega rogača, ki se je že nekaj let srečno izmikal krogli. Tudi tistega dopoldne starine ni bilo na spregled.

Že utrujena in od vročine zdelana sva se okrog poldne spustila z Videža na prostran travnik, ki mu pravijo Podgrižovrt. Zleknila sva se v hladno senco stoletnega hrasta in razmišljala, kje neki se zadržuje starina. Tedaj zaslišiva trušč iz goščavja, iz katerega pribеži čez travnik mimo naju srnjak, ki ga je podil močnejši rogač. Le ta je za trenutek obstal kot ukovan pred nama, kar je zadostovalo, da je počila puška in na tleh je obležal prav tisti srnjak, ki sva ga vse dopoldne zaman vabila.

Po naključju uplenjenega srnjaka sva z B-jem potem »ujela« še na foto ploščo.

Če pomislim, kakšni so bili takrat fotoaparati in kako čist in oster je še danes posnetek izpred več ko petdeset let, se mi slika zdi dragocena, zame kot tudi za lovce Lovske družine »Videž« na Kozini v Slov. primorju.

Peter Dobrila

Mladi pišejo

Poslednjič je vzšlo sonce...

Tiho se je na zemljo spuščalo jutro. Mesec, zapozneli vasovalec, je še visel na nebesnem svodu. Toda njegova moč se je že klanjala pred zarjo, ki se je počasi razlivala nad pokrajino. Čisto, lepo jutro je bilo. Obrisi daljnjih gora so se kazali na obzorju. Le rahel, bel oblaček je mirno plul po nebesni modrini.

Jutro kot nalašč za lovca. In kdo ga ne bi izkoristil!

Zbudil sem se zgodaj. Oče je še spal. Njegove besede »greš jutri s menoj«, so bile prve moje misli tisto jutro. Šla sva. Čez pol ure sva bila že na mestu. Pred nama se je belila Skalica. Ob pogledu na bele pečine se človek počuti osamljenega. Toda le za trenutek. Pogled ti zdrkne po grebenu navzdol in odkriješ dokaj pester svet. Rztresene kmetije se stiskajo ob obronke. Obkrožene so s travniki in njivami, na katerih ob tem času rumenita pšenica in rž.

Sedela sva na razglednem mestu. Pred nama je bila jasa, ki je na drugi strani prehajala v grapo, s spodnje strani pa jo je obkrožal kolovoz. Pokrival jo je puh goste trave, na sredi je rasla visoka breza. Lahen vetrič, ki se je porajal nekje v globači, se je za hip igral v njeni krošnji. Nato je po-

čas izginil v pritajenem šuštenju onstran jase.

»Sem se torej hodi past,« sem pomislil. Nisem bil v dvomih. Predstavljal sem si ga, kako bo z dvignjeno glavo stopil na jaso in kako mu bo v ustih zastal poslednji grizljaj. Zaželel sem si, da bi se to uresničilo.

Sonce je že osvetlilo vrh Skalice. Nad njo je zakrožila kanja in ostro zapiskala. Zaslíhal sem tudi enakomerne udarce. Nekdo je v dolini klepal koso. Postal sem nestrpen in s pogledom sledil kanji, ki je še vedno krožila nad belimi pečinami.

Začutil sem sunek. Začudeno sem se ozrl. Videl sem ga sredi jase. Zastal mi je dih. Da, imel je dvignjeno glavo. Nato je zastavil nogo in se sklonil. Bo to res njegov poslednji grizljaj? Votlo se je odbilo od pečin. Udarci v dolini so utihnili. Toda kmalu je udarilo še močneje.

Sredi jase se je ranjen srnjak boril s smrtjo. Poslednji krči so stresali brezmočno telo, ko sva prišla do njega. Spogledala sva se. Očetu je gorel ogenj v očeh. Zagledal sem se v mrtvo žival. Iz rane na iztegnjenem vratu je polzela kri po svetlikasti dlaki. Mešala se je z roso in počasi bledele. Dvoje steklenih oči je nemo strmelo in spraševalo: Ali je res konec? Ali je res to jutro poslednjič vzšlo sonce? Ali se res nikoli več ne bo podil po temnih pohorskih gozdovih? Daj, človek, odgovori, zakaj! Vedel sem kratak in jasen odgovor. In kot potrditev na to je nad nama zabokal srnjak.

Še zdaj slišim razločno, kako udarja klepec. Njegovi udarci so le še privid, toda ob pogledu na preparirano glavo mi pokličejo v spomin tisto jasno jutro.

Lenart Klenovšek,
I. razred gimnazije,
Maribor

Moj prvi plen

Od naših keki-rac, ki so od pomladi pridno nesle, je ena naredila za skednjem v visoki travi ob izviru gnezdo, vanj znesla jajca in jela valiti. Po daljšem iskanju sem gnezdo odkril in v skrbi, da bi race ne pobrala lisica, sem jo zvečer spravil z drugimi v kurnik, gnezdo z jajci pa pokríl s suho travo. Zjutraj je bilo na gnezdu le nekaj jajčjih lupin in race je vsa nesrečna tekala okrog razdejanega gnezda. Ugotovil sem, da je moral biti dihur. Zato sem roparju nastavil past, ki jo je imel očka na podstrešju; videl sem namreč očka, kako je v lovišču nastavljal liscam. Zvečer sem gnezdo za silo popravil in vanj

nastavil skopec, ga s suho travo zakril in vanj položil račje jajce. Pri večerji sem očku skrivaj zaupal svoj podvig in ga prosil, da me rano zbudi. Slabo sem spal in težko čakal, dokler me očka ni stresel za ramo, češ vstani, nekaj je menda v pasti. Še nobenkrat nisem bil tako naglo iz postelje ter stekel za očkom, ki je vzel s seboj puško, jaz pa palico. Zraven gnezda opaziva, da je past zavlečena v travo, kolikor je dopuščala veriga. Nestrpen sem potegnil za verigo in nekaj je zacvililo, da sem spustil verigo. Pa mi pravi očka: »Ti junak strahopetni, daj potegni ven, da vidiš, kaj je in da se ne bo mučilo«. Poprijel sem za verigo in na najino presenečenje privlekel odraslega dihurja, ki ga je železje držalo za sprednji nogi. Z nepopisnim besom je grizel po železju, se premetaval in cvilil. Na očkov opomin sem ujetnika s palico umiril ter ga s pastjo vred nesel pokazat vsem domačim, ponosen na moj prvi plen.

Karči Raiter,
8. razred, Cankova

Iz lovske organizacije

Novi predpisi za lov v mejnem pasu

Zvezni sekretar za notranje zadeve je na podlagi 55. člena Zakona o prehajanju čez državno mejo in gibanju v obmejnem pasu (Uradni list SFRJ št. 13/65) predpisal Pravilnik o kontroli prehajanja čez državno mejo in o gibanju, muditvi in naseljevanju v mejnem pasu (Uradni list SFRJ št. 49/65).

Drugi del 4. poglavja navedenega pravilnika ureja tudi lov v mejnem pasu in sicer:

43. člen: V mejnem pasu smejo loviti le jugoslovanski državljani. Za lov v mejnem pasu mora imeti jugoslovanski državlján dovoljenje za gibanje in muditev v mejnem pasu in lovsko dovoljenje. Pred odhodom v mejni pas se mora oseba iz 2. odstavka tega člena osebno zglasti pri mejni vojaški enoti, na katere območju želi loviti, po končanem lovu pa na enak način prigrasiti svoj odhod.

44. člen: Za skupen lov (pogon) v mejnem pasu je potrebno dovoljenje. Dovoljenje se izda le za en lov in velja izključno le za določeno območje mejnega pasu. Prošnja za dovolitev skupnega lova se vloži pri organu za no-

tranje zadeve občine, v kateri naj bi bil skupen lov. Prošnja mora navajati: lovsko organizacijo, število lovcev in gonjačev, ki se nameravajo udeležiti lova, čas lova in območje v mejnem pasu, na katerem naj bi bil skupen lov.

45. člen: Skupen lov v mejnem pasu morajo organizirati le lovske organizacije.

Lovska organizacija, ki dobi dovoljenje za skupen lov, mora obvestiti o skupnem lovu pristojno mejno vojaško enoto in sicer najmanj 24 ur pred pričetkom lova.

46. člen: Skupnega lova v mejnem pasu se smejo udeležiti le jugoslovanski državljani, ki so člani lovskega društva in imajo dovoljenje za gibanje in muditev v mejnem pasu.

Gonjači, ki se udeležujejo skupnega lova v mejnem pasu, morajo imeti dovoljenje za gibanje in muditev v mejnem pasu.

LZS

II. razstava lovske umetniške fotografije LZ Celje

V okviru II. »Praznika piva in cvetja« v Laškem, dne 17. in 18. julija t. l., na katerem so sodelovale tudi vse lovske družine občine Laško, je Lovska zveza Celje s pomočjo prireditvenega odbora priredila II. razstavo lovske umetniške fotografije.

S to razstavo Lovska zveza Celje izpolnjuje svoj sklep, sprejet leta 1962, s katerim se je obvezala, da bo na svojem področju od časa do časa prirejala razstave lovske umetniške fotografije.

Pri razstavi so sodelovali 4 avtorji, ki so predložili 86 fotografij in sicer: Rado Čenčič 53 fotografij, Vladimir Pleničar 25 fotografij, Blaž Krže 5 fotografij in Mitja Mikec 3 fotografije.

Strokovna žirija, ki so jo sestavljali Jože Kuntarič, Slavko Kovač, ing. Milan Dečko, prof. Jože Majcen in Valter Dvoršek, je kolajne in diplome podelila takole:

Radu Čenčiču zlato medaljo za fotografijo »Planinske kavke«, Vladu Pleničarju srebrno medaljo za fotografijo »Lovci čakajo na vlak« in zopet Radu Čenčiču bronasto medaljo za fotografijo »Senca v vodi«. Po ena diploma je bila podeljena še Radu Čenčiču za fotografijo »Fazan pod vrbo«, Vladu Pleničarju za fotografijo »Vidoka preža«, Blažu Kržetu za fotografijo »Lovec« in Mitji Mikcu za fotografijo »V pomladnem jutru«.

Vsi avtorji, ki so prejeli medalje, so dobili še denarne nagrade.

Izmed vseh avtorjev tudi tokrat najbolj vidno izstopa z najbolj kvalitetnimi eksponati Rado Čenčič, ki je naš najboljši amater za lovske fotografije. Opazen napre-

Predsednik LZ Celje Jože Kuntarič, desni, levo zraven Rado Cencič, znani amater lovske fotografije

Predsednik LZ Celje odvarja I. lovsko turistični dan v Dobrni

Foto V. Dvoršek

dek je tudi pri Vladimiru Pleničarju.

Če bi primerjali število avtorjev in tudi eksponatov, ki je bilo tokrat precej manjše kot na I. razstavi lovske umetniške fotografije v Celju, je bila II. razstava lovske umetniške fotografije pod nivojem I. razstave. Vendar je treba upoštevati, da pri nas v dveh letih enostavno ni mogoče priti do večjega števila fotografij, ki bi bile sposobne za razstavo.

Medtem, ko so avtorji na I. razstavi razstajljali slike, ki so bile lahko posnete tudi pred 10 leti, ker do takrat razstave za lovske umetniške fotografije ni bilo, pa so za II. razstavo lahko prišli v poštev samo posnetki iz obdobja zadnjih dveh let.

Del krivde za razmeroma skromno število razstavljalcev bi mogoče lahko pripisali dejstvu, da se v naših loviških pojavi vse več filmarjev, ki so iz področja lovske fotografije presedlali k filmanju. Če upoštevamo namen, ki je bil v tem, da seznanimo našo širšo javnost z dejavnostjo lovske organizacij in ji tudi prikažemo življenje divjadi v naravi, pa je prireditelj z razstavo povsem uspel. Za to govori tudi dva dni polna dvorana obiskovalcev, ki so se o razstavi laskavo izražali.

Ta razstava je bila v avgustu prenešana v Dobrno in je bila sestav-

ni del prireditev na I. turističnem lovskem dnevu v Dobrni, ki ga je priredilo tamkajšnje turistično društvo skupaj z lovske družino. V Laškem in Dobrni je obiskalo razstavo okoli 3000 ljudi, kar je zadovoljiv uspeh.

Valter Dvoršek

I. lovsko turistični dan v Dobrni

Sodelovanje lovske družine ob občinskih praznikih, raznih tekmovanjih in turistično-propagandnih prireditvah postaja vse bolj zaželeno, pa tudi zanimivo. Sodelovanje lovcev na takšnih prireditvah daje prireditvam tudi večjo pestrost.

Lovska družina in turistično društvo v Dobrni sta letos prvokrat 15. avgusta samostojno priredila »Lovsko turistični dan« v Dobrni. Pri tem so lovske družine tekmovale na novem strelišču v streljanju na umetne golobe, na tekočega zajca in premikajočega se srnjaka. Prvoplasirane družine so prejele lepe pokale, posamezniki pa lepa darila. Ob tem dnevu je bila dobro obiskana tudi II. razstava lovske umetniške fotografije, ki je bila v celoti prenešana iz Laškega.

Turistično društvo je lovske družini poklonilo lep prapor, ki ga je

družina tega dne prvokrat razvila. Obiskovalcem so bile na voljo tudi lično izdelane lovske značke, po katerih so obiskovalci pridno segali.

V okviru vseh ostalih prireditev je »Lovsko turistični dan« v Dobrni prav lepo uspel.

Valter Dvoršek

Lovci!

Popravili in založili ste krmišča za divjad in tudi sebe oskrbeli z ozimnico. Pri mnogem delu pa pozabljate, da je treba oskrbovati tudi naše glasilo s članki, dopisi, poročili, slikami in vsem, kar nas zanima in je važno za lovske kroniko, ki naj se zrcali iz glasila. Čez 12 000 nas je, a uredniško mapo zalaga od časa do časa le peščica, niti 1 %, še manj je rednih sodelavcev, ki so skoraj bele vrane. Ko je lovska organizacija štela manj ko polovico sedanjega članstva, je glasilo imelo prav toliko sodelavcev in med temi mnogo več stalnih sodrušnikov. Kaj in kje je vzrok upadanja »lovske pismenosti«, se sprašujemo. Tovarishi, razmislite in nam sporočite svoje mnenje, če že ne morete prispevati kaj za — vaše glasilo.

Uredništvo

Lovska koča LD »Jošt« stoji sredi lovišča, poldrugo uro hoda iz Kranja. Postavili so jo člani s prostovoljnimi delom. Vsem, ki so sodelovali pri graditvi iskrena hvala in priznanje. Tako smo dobili prijetno zavetišče, ki je članom odprto ob vsakem času.

Tine Juvan, LD »Jošt«

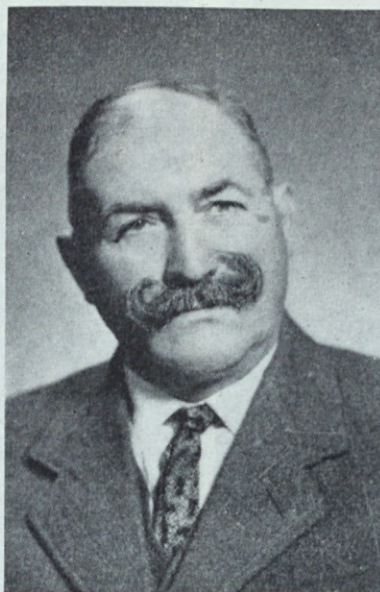
Jubilanti

Jože Potočin je z 71 leti še vedno aktiven član LD Dol pri Hrastniku in s svojimi polstoletnimi lovskimi izkušnjami rad pomaga

mlažšim tovarišem v praktični lovski izobrazbi. Dobremu lovskemu tovarišu želimo še mnogo zdravih let in lovskega užitka!

Člani LD Dol pri Hrastniku

Franc Šantl 70-letnik, član LD Hoče, čez 50 let lovec in gojitelj divjadi ter do okupacije lovski čuvaj. Po osvoboditvi je bil soustanovitelj družine in njen dolgoletni odbornik ter še vedno pomaga mladim lovcem s svojimi izkušnjami pri lovski izobrazbi. Jubilantu želimo še veliko uspehov in mnogo zdravih let med nami na zelenem Pohorju!

Člani LD Hoče

Umrli

Franc Jamšek, član LD Loče, star 55 let. Skromnega, pravičnega lovca in iskrenega tovariša bomo ohranili v častnem spominu!

Lovci LD Loče
pri Poljčanah

Franc Gorišek, član LD Čemšenik-Trojane, star 53 let, je bil 33 let lovec, dolgoletni predsednik nadzornega odbora družine, odlični organizator skupnih lovov in dober učitelj mladim lovcem. Vzornemu lovskemu tovarišu časten spomin!

Lovski tovariši
LD Čemšenik-Trojane

Ciril Rant, član LD Selca, komaj 34 let star. Naj mu bo lahka domača zemlja!

LD »Selca« — S. B.

Lovska kinologija

Mednarodna tekma vseh vrst ptičarjev

je bila 26. sept. 1965 v lovišču LD Mengeš pri Ljubljani, pod pokroviteljstvom Mednarodne kinološke federacije (FCI), za naslov CACIT. To je bilo prvo mednarodno tekmovanje psov, ki ga je organiziralo prizadevno Društvo ljubiteljev ptičarjev v Ljubljani. Priveditve se je udeležilo 19 Italijanov in 12 jugoslovanskih tekmovalcev. Zbirališče je bilo pri lovskem domu »Mengeš«. Tekmovali so po italijanskem pravilniku. Tekmovalci so bili razdeljeni v skupino »A« za kontinentalne pasme ptičarjev in v skupino »B« za angleške pasme ptičarjev. Sodnika v A-skupini sta bila all-round sodnik dr. Fausto Cavalli iz Trevisa, Italija in Pavel Cvenkel iz Ljubljane, v B-skupini pa sodnika dr. Marko Cavalli iz Padove, Italija in Jože Skofic iz Ljubljane. Vodja A-skupine je bil Vladimir Pleničar, vodja B-skupine pa prof. dr. Branko Palčič. Za vsako skupino so bile določene nagrade: I. nagrada zlata kolajna in 26 000 din, II. nagrada srebrna kolajna in 17 000 din in III. nagrada bronasta kolajna in 10 000 din. Tekmovanje je bilo po rasah psov razdeljeno na skupino nemških kratkodlakarjev in žimavcev ter skupino poenterjev in setrov. V skupini »B« so tekmovali zgolj psi italijanskih gostov. Italijanski psi in vodniki, ki se udeležujejo v lovski sezoni mnogih tekem, so pokazali veliko rutino. V skupini kontinentalnih ptičarjev se je tudi letos plasiral na prvo mesto Janez Udovič s Kasanom Glinškim JRP 1738 in tako vzdržal konkurenco rutiniranih italijanskih vodnikov. Tekmovanje je oviralo slabo vreme, ki je psom otežkovalo iskanje divjadi po mokrih kulturah. Kljub dežju je del tekmovanja posnela ekipa RTV Ljubljana, za kar se ji prireditelji toplo zahvaljujejo. Za okrepčilo med tekmo je vzorno skrbel gospodar DLP Maks Turk. Pri skupni večerji v restavraciji tovarne Industrije v Jaršah je predsednik DLP Vladimir Pleničar vse navzoče iskreno pozdravil, zlasti goste iz sosedne Italije ter izrekel pozdrave tudi kot zastopnik in podpredsednik Kinološke zveze Slovenije, hkrati se je zahvalil tudi sodnikom. Posebej je izrekel zahvalo predsedniku kluba ptičarjev iz Padove profesorju dr. Marku Ca-

Z mednarodne tekme 26. 9. 1965

Foto VI. Pleničar

valliju za pomoč pri organizaciji prve mednarodne tekme ptičarjev v Sloveniji. Za spomin na skupno sodelovanje v kinologiji mu je DLP podarilo pisalni pribor v lovskem stilu, s posvetilom. Nadalje je pozdravil all-round sodnika dr. Fausta Cavallija in predsednika Lovske zveze Slovenije dr. Jožeta Benigarja ter starešino LD Mengeš Staneta Gregorca. Družini pa se je zahvalil, da je dala na voljo svoje lovišče in koč. Med drugim je poudaril velik pomen mednarodnih srečanj na polju lova, lovske kinologije in lovskega turizma. Končno je izrekel toplo zahvalo vsem, ki so sodelovali in pripomogli k uspehu prireditve.

Nato se je dr. Marko Cavalli zahvalil DLP za vzorno organizacijo tekme, za darilo in izrazil željo, da bi mednarodne tekme ptičarjev postale v Sloveniji tradicionalne in da bi bila prihodnja prireditve še v večjem obsegu ter razglasil rezultate za angleške ptičarje:

I. Marinelli, psica Darma I. — zlata,

I. Sinitaldi, pes Eros II. — srebrna,

I. Zanuso, psica Mara III. — bronasta.

Za kontinentalne ptičarje je rezultate razglasil in podal podrobnosti tekme all-round sodnik dr. Fausto Cavalli:

J. Udovič, pes Kasan Glinški JRP 1738 — zlata,

I. Vitali, psica Alina — srebrna,

L. Aghito, pes Ati Krakovski — bronasta.

Spominske plakete DLP na to mednarodno prireditve so prejeli tudi sodniki. V imenu vodnikov se je DLP-ju in sodnikom zahvalil Janez Udovič. Predsednik dr. Jože Benigar je v imenu LZS pozdravil goste sosednje Italije ter čestital prirediteljem in sodnikom k uspe-

Zlata kolajna

hu. Po prijetnem sestanku in razgovoru smo se poslovili z željo na skorajšnje svidenje.

V. P.

Preizkušnja ptičarjev na Ljubljanskem polju 9. in 10. oktobra 1965

Tradicionalna jesenska in poljska preizkušnja ptičarjev je tudi letos pokazala, da je še nekaj ljubiteljev ptičarjev, ki svoje pse šolajo in jih privedejo na preizkušnjo, kjer se strokovno določi vrednost lovskih zasnov, ki so odločilne za nadaljnjo rejo. Vreme je bilo tokrat precej ugodno, razmeroma hladno in ne preveč vetrovno. Jerebic je bilo dovolj, zajcev in fazanov pa smo pričakovali nekoliko več.

Preizkušnjo je vodil Henrik Vadnov, strokovno pa sta jih ocenila Pavle Cvenkel in podpisani.

Uspesi:

a) Poljska preizkušnja:

1. CARA-BAKOVSKA, JRP 3530/35463 Nkd, lastnik in vodnik Janez Dolničar, Ljubljana, 173 točk, I. a.
2. TIGER von UNSTRUTTAL, JRP 1147 Nos, lastnik in vodnik Miroslav Confidenti, Ljubljana, 172 točk, I. b.
3. DINA, JRP 3459/35039 Ndk, lastnik in vodnik Janez Žabkar, Ljubljana, 164 točk, II. a.
4. AS iz Dominega vrha, JRP 3693 Nkd, lastnik in vodnik Ivan Udovič, Ljubljana, 150 točk, II. b.

b) Jesenska vzrejna preizkušnja:

1. DIANA-KRIMSKA, JRP 1200/os, vodnik I. Selan, lastnik Ciril Pogačar, Ljubljana. Psica je še neizkušena na lovu, ima pa prav dobre lovske zasnove, ki jih je vodnik znal s svojo rutino odlično prikazati. — 164 točk.
2. SAVA-FUŽINSKA, RMPki 2028, vodnik P. Pečnik, Ljubljana. Izredno hitra in živahna psica, ki ima odličen nos, dobro izdelano iskanje in veliko mero ubogljivosti. — 155 točk.
3. ASO-LOPERŠKI, JRP 3766/37107 Ndk. Vodnik Ivan Udovič, Ljubljana. Pes še nima prakse v lovišču, vendar je v lovskih zasnovah pozitiven. — 144 točk.
4. ČURI-NOTRANJSKI, JRP 3697/36967 Nkd, vodnik Alojz Kocjan, Ljubljana. S psom je treba večkrat v lovišče, da si bo nabral izkušenj. — 125 točk.
5. ALI von d. SCHACEROSE, JRP 3822/3883 Ndk, vodnik Ivan Udovič, Ljubljana. Tudi temu psu še manjka prakse v delu. — 123 točk.
6. LUČKA-LEŠČANSKA, RMPos 125, lastnik in vodnik Avgust Smole, Kranj. Psica je dosegla 115 točk.

Vsem vodnikom priporočam, da vložijo še nekoliko truda v šolanje in končajo začetno delo, da bodo potem nekaj let lahko z zadovoljstvom lovili.

Jože Škofic

PRIJAVLJENE PARITVE LOVSKI PSI

Nemški ktdl. ptičarji:

Rina Apaška JRPki 2348 — Taso JRPki 2170, bil na tekmi, leglo je bilo 7. 11. 1965. Vzreditelj Henrik Rajšp, Nasova 19, p. Apače,

Diana JRPki 3814 — Drin JRPki 3817, leglo je bilo 7. 10. 1965. Vzreditelj Ivo Kodrič, Vipavski križ 66.

Poentri:

Lola JRP Po 918 — Raf JRP Po 865, leglo je bilo 15. 11. 1965. Vzreditelj Leopold Maček, Zg. Zadobrova 66.

Lovski terierji:

Horor Silvanus JRLT 2307 — Bistra Ivanovška JRLT 763, leglo je bilo 30. 11. 1965. Vzreditelj Jože Zelko, Moščanci 34, p. Mačkovci. Krasna JRLT 991, bila na tekmi —

Nazdar Travnogorski JRLT 1525, bil na tekmi, leglo bo 6. 12. 1965. Vzreditelj Jože Krže, Retje 101, p. Loški potok.

Braki jazbečarji:

Cinga JRBj 1401 — Eno JRBj 889, bil na tekmi, leglo je bilo 1. 9. 1965. Vzreditelj Jože Kostanjšek, Volčje 11, p. Sromlje.

Diana RMBj 1870, vpis v JR v teku — Daro JRBj 1394, leglo je bilo 22. 9. 1965. Vzreditelj Franc Puc, Vipava 161.

Kinološka zveza Slovenije

Šaljive

Nov način jamarjenja

Ni še natanko ugotovljeno, kdo je iznajditelj tega novega načina, dejstvo je, da se je to dogodilo v Zburah na Dolenjskem.

Lisice so tam delale tako gromozansko škodo, da je bilo nujno treba nekaj ukreniti. Ali psov jamarjev niso imeli, ali pa so ti

odpovedali — ne moremo reči zagotovo.

Čakajte zvitorepke, iz zburških lovcev ne boste zbijale šale! Kooperacija — je geslo sedanjosti, kooperacija je izhod iz mnogih težav! Kooperacija ima vse mogoče oblike, toda v Zburah je edinstvena!

Doslej je namreč moped služil izključno kot prometno sredstvo, v bodoče pa se znata njegova vloga in storilnost še povečati... V Tedenski tribuni je bila nedavno tega slika, kako je nekdo moped uporabil kot pogonsko sredstvo za žaganje drv, toda v Zburah so tega novatorja nadkrilili.

Lisičje luknje so navadno na takšnih krajih, da se je z mopedom do njih pripeljati nemogoče. Toda k lisičinam okrog Zbur je moped prišel. Kako? Dokler je bilo le količkaj steze, je moped peljal lovca, potem pa so loci moped nesli. Pred lisičino so na izpuh nataknilo dolgo gumijasto cev in jo potisnili v luknjo. Strelci so stopili na svoja mesta in moped je zabrnal. Dim iz bencinske mešanice, z dokajšnjo porcijo olja, se je valil po cevi lisičam v nos. Učinek je bil baje izvrsten; lisice so tako bežale iz rova, da mnogih tudi hitri strelci zburških lovcev niso dohiteli...
-elf-

Prva
dolžnost
lovca
pozimi je:
čuvanje
in krmljenje
divjadi
ter
ptic pevk!

LOVSKO KINOLOŠKI KOLEDAR ZA LETO 1966

Društvo ljubiteljev ptičarjev je ob 45-letnici svojega obstoja izdalo stenski lovsko kinološki koledar. Koledar je ilustriran z lovskimi in kinološkimi motivi, ki lahko služijo kot okras v lovskih sobah in lovskih kočah

Pohitite z naročili, ker je naklada omejena!

Cena 480 din

Naročila sprejema DLP
(Kinološka zveza Slovenije), Ljubljana
Župančičeva 9/II